

Augustini Hunnæi

DE SACRAMENTIS
ECCLESIAE CHRISTI
AXIOMATA:

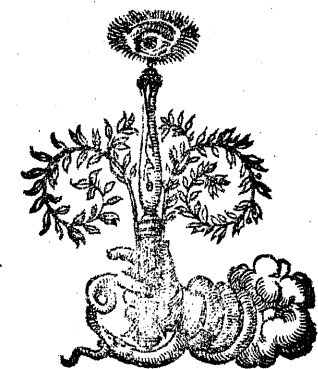
Quibus

B. THOMAE AQUINATIS

Doctrina de iisdem Sacramentis in Tertia Summæ Theologicæ parte, eiusq; Supplemento tradita, à disputationum prolixitate ad summam breuitatem memoriæ gratissimam reuocatur.

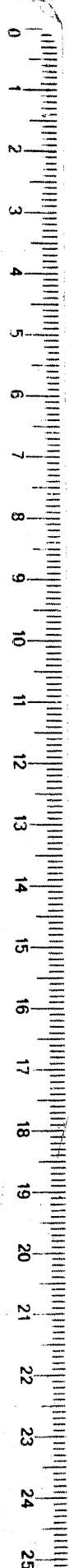
Adiunctis Schematibus, quæ methodum, quam B. Thomas ibidem in Sacramentorum materia explicanda sequitur, breuiter, ac dilucidè ob oculos ponunt.

Opus post diligentem recognitionem, atque castigationem, nunc in lucem prodiens, & omnibus tam Catechismi, quàm Sacræ Theologiæ studiosis utilissimum.

VENETIIS,
Ex Officina Gasparis Bindoni.
M D L X X V.

2 600 40 Saha MADE IN SPAIN

Augustini Hunnæi

DE SACRAMENTIS
ECCLESIAE CHRISTI
AXIOMATA:

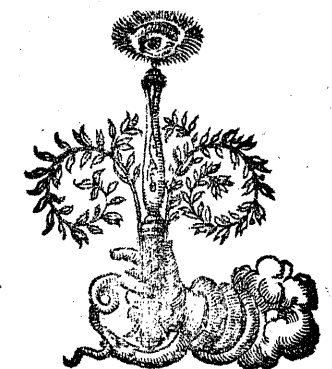
Quibus

B. THOMAE AQUINATIS

Doctrina de iisdem Sacramentis in Tertia Summæ Theologicæ parte, eiusq; Supplemento tradita, à disputationum prolixitate ad summam breuitatem memoriæ gratissimam reuocatur.

Adiunctis Schematibus, quæ methodum, quam B. Thomas ibidem in Sacramentorum materia explicanda sequitur, breuiter, ac dilucidè ob oculos ponunt.

Opus post diligentem recognitionem, atque castigationem, nunc in lucem prodiens, & omnibus tam Catechismi, quàm Sacræ Theologiæ studiosis vtilissimum.

VENETIIS,
Ex Officina Gasparis Bindoni.
MDLXXV.

R.^{do} in Christo Patri
D. IOANNI LINDANO
GERTRUDANI COENOBII
apud Louanienſes Abbati præſtantifs.

*Et viro, cùm generis nobilitate, tum virtutis, &
eruditionis laude clariffimo.*

AVGVSTINVS HVNNAEVS S. P. D.

VM ante annos decem in ueſtro Gertrudano Coenobio, ampliffi-
me Præful, quartum Sententiarum librum, in quo de Sacramentis
agitur, prælegerem, idemq; argumentum ex Summæ B.Th. Aquina-
tis tertia parte diſputarem; inter alias commonitiones, fre-
quenter meos diſcipulos ad locos communes Theologicos ſibi
comparandos (in quibus tanquam in commodis quibuſdam, &
bene digeſtis ſcriniolis, quicquid apud vllum ſcriptorem memo-
rabile, & ſcitu dignum reperirent, ita diſponere, atque recondere
poſſent, ut quocunq; in poſterum tempore eius vtendi ſeſe of-
ferret occaſio, paratum haberent) cohortari ſolebam: Illud adii-
ciens; ſi vniuerſam Summæ Theologicæ B. Thomæ Aquinatis doctrinam (quæ ipſa tota per
locos communes eſt digeſta) ſummatim, & quàm pauciſſimis fieri poſſet axiomatibus (om-
nibus ex vtraque diſputationis parte argumentis ſubtractis) comprehenderent, itaque com-
prehenſam omni cura, atque diligentia memoriæ mandare niterentur, utiliſſimam eos na-
uatuſ operam, vberriſimumq; ſui laboris inde fructum perceptuſos eſſe.

Ipe quoque, vt non modo verbis, ſed etiam opere, & exemplo, iſtius generis ſtudij Theo-
logici vtilitatem illis commendarem, coepi ea, quæ B. Thomas in ſua Summa de ſacramentis, do-
ctiſſimè quidem, ſed admodum prolixè, diſputat ad eum, quem iam dixi modum, contrahe-
re: quem quidem conatum, licet frequenter grauiffimis meæ profeſſionis Theologicæ oc-
cupationibus interruptum, & intermiſſum, Deo tamen vires ſuppeditante, tandem ad opta-
tum perduxi finem: & ita perduxi, ut plerique amici noſtri, iidemq; uiri doctiſſimi, quod
preſtiteram ſibi magnopere placere, & ſi in lucem ederetur, fore vt hoc adminiculo, Theo-
logiæ ſtudioſis adoleſcentibus, & laboris plurimum leuaretur, & vtilitatis non parum, tum
propter rei commoditatem, tum et propter induſtriæ imitationem compararetur, aſſerent.

Quorum iudicium, tum quod per ſe maximè apud me eſſet momenti, tum etiam, quod
idem ipſa experientia ante a compertum haberem, non potui non probare, atque ſequi. Ve-
hementer enim animum meum commouebat, quod pleroſque ex meis diſcipulis magnos
breui tempore in ſtudio Theologico, hac, vt mihi perſuadebam, ſtudenti ratione progreſſus
feciffe animaduertirem, qui poſtea ad Baccalaureatus gradum conſcendentes, luculentum
ſuæ eruditiones documentum publicè dederunt: inter quos non poſtremus erat Dominus
Adrianus Beaufortius tunc adoleſcens maximè ſpei, nunc autem uir, & pietate ſingulari, & di-
ſciplinæ monaſtica, tum in ſua uita inſtituenda cultor diligentiffimus, tum in aliorum for-
mandis moribus grauiffimus (ut ex laudabili eius Prioratu, quo ſeptimum iam fungitur an-
num, omnibus eſt notum) atque optimus præceptor.

Itaque maiore publicæ vtilitatis, quàm noſtri nominis, rationem habendam eſſe exiſtimantes,
paſſi ſumus hæc, licet rudè adhuc, & parè pro argumèti dignitate, & noſtri ſæculi excellèti eru-
ditione, expolitâ (neque. n. nobis per cõtínuas, & grauiffimas quotidianæ profeſſionis Theo-
logicæ occupationes neceſſariū ad eam expoliendâ tps adhibere uacauit) lucubratiunculam

in lucem ad communem studij Theologici utilitatem, ac facilitatem promouendam, exire.

Cum autem longo iam usu, plurimisque doctorum hominum exemplis receptum uideremus, ut eiusmodi teneri adhuc litterarij foetus, quo publicæ lucis radios facilius ferre, & aduersus obtrektorū iniurias tutiores esse possint, eximij alicuius, & auctoritatis, dignitatisq; spectata uiri patrociniō, atq; tutelæ cōmēdētur, eiq; dedicent, tā usitatā, & tāto doctissimorū hoīum vsu receptā, celebratamq; consuetudinem, nequaquā negligendā duximus.

Itaque cum multum, diuque apud nos cogitantes, istorum tertiæ partis Summæ B. Thomæ axiomatum nunc primum prodeuntium in lucem patronum, atque protectorem, cui & grata essent, & cuius auctoritate, nominisq; splendore candidis lectoribus commendatio- ra, & ab inuidorum, maledicorumq; obrectationibus tutiora redderentur quæreremus; tametsi non pauci tales nobis occurrerent, qui tibi tamen, reuerende Præsul, hac in parte præse- rendus videretur, occurrebat nemo.

Monebat .n. me non parū, q̄ ex uniuerso Gertrudanorū conuentu, in quo cōplures pieta- te, doctrina, & gubernandi dexteritate præstantes uiros esse oibus palam est, te propter sum- ma tua in Gertrudanum cœnobium merita, maximamque tui Prioratus, quo idem cœno- biū per decē totos annos rectē, sapiēter que administraſti, laudem, cæteris postpositis, Abba- tem electum, & confirmatum; Regia Maiestate electionem comprobante uiderem.

Quocirca & meum, & bonorum omnium commune gaudium (quod licet multi apud vos eodem honore digni fuerint, tibi tamen, ut dignissimo, & maximè omnium idoneo hic honor sit delatus) mea uoce testandū, oibusque, quibus hunc honorē, & grati, & felicem acci- disse arbitrabar, arrepta istius libelli sub tuo noīe diuulgandi occasione, gratulādum putauī.

uestro igitur in primis Gertrudano cœnobio gratulor, quod D. Philippo Hosdenio piæ memoriæ Abbate laudatissimo (cuius laudes ab omnibus omnium ordinum hominibus cer- tati celebrantur, & celebratu dignissimæ sunt) orbatum, nunc ad suum dolorem leniend- um, talem Abbatem, qui D. Philippi Hosdenij uirtutem, atque laudem, uel superaturus, uel certē æquaturus speretur, sit nactum.

Toti quoque nostræ Gertrudanæ parocciæ gratulor, quod eum nacta sit superiorem pas- torem, qui Heluordienſium pastoratu per sex annos rectē, laudabiliter que administrando, maxima dedit suæ in parocciā gubernanda dexteritatis, atque prudentiæ documenta.

Pauperibus quoque, & calamitosi omnibus est cur gratulari debeam, horum enim te be- nignum parentem, atque patronum fore, in eorumque arumnis, & calamitatibus consolandis, atq; subleuandis domini Philippi Hosdenij antecessoris tui (qui hac ex re & apud Deum, & apud homines summam consecutus est laudem) uestigia secuturum esse, me aliisque pa- rocciæ optimatibus quum tibi hunc gratularemur honorem, & ut felix, faustusque paroc- ciæ, totiq; Christianæ reipub. esset precaremur, præsentibus, & audientibus, spondidisti.

Huc accedebat, quod hoc opusculum in uestro cœnobio primum, dum idem argumen- tum apud uos disputarem, esset meditatū, & quod uestri cœnobij religiosi adolescenti- bus pastoratu aliquando functuris, utilissimum fore uideretur.

Cupiebam denique nostræ amicitiae iam inde à tua pueritia, dum ante annos triginta pri- ma Grāmatics rudimenta in florentissimo apud Louaniensē Castrenſi gymnasio me præce- ptore unā cum dño Carolo fratre tuo, nunc Parcenſi Abbate præstantissimo disceres, inchoa- te, & ab eo tēpore semper continuatē, manifestum, sempiternumque extare monumentum.

Has ergo aliasque ob causas plurimas, quas studio breuitatis prætereo, istam tibi dicatā, ornatissimè Præsul, lucrubatiunculam, (perexiguam quidem, si in ea quod nostrum est, tan- tummodo spectetur; amplissimam uerò, & longè maximam, si doctrinæ in ea inclusæ, quā à B. Thoma sumus mutuati, pretiosissimus, incomparabilisque thesaurus consideretur) & cer- tē ab animo, tum uestræ, tum uniuersi uestri cœnobij dignitatis, laudis, atque utilitatis stu- diosissimo profectam, pro tui pectoris mihi à tot annis probè perspecti candore, ac consueta, & ab omnibus prædicata humanitate, æqui, bonique consulere; meque inter sincerissimos eius honoris, qui tibi paucis ab hinc diebus, diuina prouidentia ita disponente, tuisque meri- tis suffragantibus obtigit, fautores habere digneris.

Deus Opt. Max. sua gratia in te largiter effundenda faxit, ut maxime præclarissimæque omnium honorum de te expectationi, tum sapiente Gertrudani cœnobij moderatione, tum religiosa, & sancta institutione uitæ, uniuersiq; tui muneris laudabili functione cumulātè satisfacias. Vale. Dat. Louanij anno Domini M. D. LXIX. Kalendis Octobribus.

AVGVSTINI HVNNÆI DE SACRAMENTIS AXIOMATA

Vniuersam B. Thomæ Aquinatis in Tertia suæ Summæ parte, de septem Ecclesiæ Sacramentis doctrinam, in nonaginta nouem locos communes distributam, breuiter, & dilucidè complectentia.

Adiectis

In versiculorum interuallis, & ad marginem numeris sibi mutuo respondentibus, qui quoto cuiusq; quæstionis articulo idem apud Th. dicatur, ostendunt.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

De Sacramentis in genere hæc apud Th. & in seq. axiomatibus explicatur.

Sacramenti in genere, natura, & propria ratio. Quæstione 60.
Necessitas. 61.
Efectus
Causa, seu auctor, & minister. 64.
Numerus. 65.

Confirmationem, & Ordinem, suscipientium animis spiritualis quidam character imprimitur, 2 qui nihil aliud est, nisi facultas quædam 3 spiritalis à Deo pro- fecta, & ad diuinum cultum ritè peragendum, animæ parti intelligenti, ut 4 suo subiecto impressa, quæ 5 nullo unquam tempore deliri aut obliterari potest.

Sūma q̄. 63. in sex partes, ut superior, diuisa. Sacramēto quo- rum dā ef- ferens se- cundarius, q̄ est ch- racter.

Ex tertia parte quæ se- xagesima, & Christi memoriam renouat, & futuræ beatitudinis gloriam prænuntiat. 5 Atqui ut in singulis Sacramen- tis, certæ, & definitæ res significantes, materiæ loco sunt adhibendæ, 6 7 ita certa, definitaque uerba, hoc pri- mo axi- mate tota breuiter continet.

Sacramentum est rei 2 factæ, quæ homini sancti- tatem affert, 4 sensui expositum i signum, 3 quod ægestima, & Christi memoriam renouat, & futuræ beatitudinis gloriam prænuntiat. 5 Atqui ut in singulis Sacramen- tis, certæ, & definitæ res significantes, materiæ loco sunt adhibendæ, 6 7 ita certa, definitaque uerba, hoc pri- mo axi- mate tota breuiter continet. 2 Durante quidem innocentie statu, nullis vel ad sanandam, uel ad perficiendam suam naturam egebat in gene homo sacramentis. At post illum optabilem statum re natura, culpa primi parentis amissum, sacramenta hominibus & ppria necessaria esse cœperunt, 3 iis quidem, qui Christi ad- uentum antecesserunt, ad suam de Christo nascituro, Sūma q̄. 61. quadri fuerunt, uel erunt, ad suam de Christo iam nato, & pas- sariam a- mi salutem consequendam.

Axioma 5.
2 Quemadmodum Sacramentorum auctor, & institu- tor est solus Deus; 1 ita quoque interni eorum effe- ctus primaria, & principalis est causa, homo uerò tantummodo minister. 3 Itaque Christus, ut Deus quidem sua auctoritate internum Sacramenti effectū, ut homo autem meritis operatur, ministerique (prin- cipalis tamen, & longè excellentissimi) potestatem ha- bet. 4 Hinc tametsi Christus potestatem, quam in Sacramentis, ut homo obtinebat, cum alio homine communicare potuerit, auctoritatem tamen, quam in iisdem, ut Deus habebat, nemini mortalium non magis, quam suam ipsius diuinitatem imperiri potuit. De Sa- cramentorum autem ministris ita sentit, atque docet Catholica Christi Ecclesia, 6 improbos peccare qui- dem ministrando Sacramenta, 5 ipsa uerò Sacramen- ta ministrorum peruerſitate, neque pollui, neque impe- diri, 7 licet angelis à Deo concedi poterit, non tamen concessam esse, sed hominibus duntaxat Sacra- mentorum dispensationem, in Sacramentorum mini- stris 9 non fidem, sed 8 rectam intentionem esse ne- cessariam; 10 non tamen quamlibet, sed eam duntaxat, quæ directè respicit ipsum Sacramentum.

Sūma q̄. 64. quæ in decē quæ- stiones à B. Th di- stributa est. Sacramē- torū caus- sa, seu auct- or, & minister

Th. distri- buta. Sacramē- torum ne- cessitas. Sūma q̄. 62. in sex partes di- stributa. in instrumento, contineri. 6 Cæterum ueteris legis Sacramē- torum ef- fectus pri- cipalis, q̄ est gratia.

Axioma 3.
1 Nouæ legis Sacramenta, non quidem ut causæ principales, sed ut instrumenta diuinæ misericordiæ, 4 tui sua ex Christi 5 passione accepta, gratiam talem conferunt, 2 per quam ultra dona, & uirtutes, quod- dam diuinum auxilium, ad faci- us Sacramenti hñem consequendum accedit. Vnde perspicuum est 3 gram- tas in Sacramento, ut rem in suo signo, & ut effectum in instrumento, contineri. 6 Cæterum ueteris legis Sacramē- torum ef- fectus pri- cipalis, q̄ est gratia.

Axioma 6.
1 Septem sunt Ecclesiæ Sacramenta; 2 hunc inter se ordinem habentia, ut Baptisum primum locum te- nentem Confirmatio, Confirmationem Eucharistia, Eucharistiam Pœnitentia, Pœnitentiam Extrema un- ctio, Extremam unctionem Ordo, Ordinem uerò Ma- trimonium sequitur. 4 Quæ quidem sacramenta li- cet ad hominis salutem promouendam, omnia pluri- mum habeant momenti; tria tamen duntaxat ad eam sunt necessaria, nimirum Baptisus omnibus, Ordo Ec- clesiæ, & pœnitentia iis, qui post susceptum baptisum aliquo scelere sese polluerunt. 3 Cæterum quamquam ordine quodam naturali tertius inter Sacramenta lo- cus Eucharistia tributus sit, dignitate tamen, & mai-estate reliquis omnibus longè antecellit.

Sūma q̄. 63. quadri- tariam di- stributa. Sacramē- torum nu- merus.

esse Eucharistiam, 9. Ex illis, qui mente capti sunt, iis duntaxat Eucharistiam dandam esse, qui de uita periclitantur, & ante uoluntatis huius Sacramenti accipiendi aliquod signum dederint. 10. Post debitam, & sufficientem animi preparationem recte sumi istud Sacramentum, siue quotidie id fiat, siue post longius interiectum temporis intervalum, 11. Laudandum esse illarum Ecclesiarum consuetudinem, quae hoc Sacramentum, sacerdotibus quidem sub utraque specie accipere iubent, reliquo autem populo sub panis tantummodo specie, propter effusionis periculum, impertiantur.

Axioma 22.

Summa qd. 81. in quadripartiam diuisum. Eucharistia, quomodo uisus sit Christus.

Christus corpus suum, & 12. Iesionibus, & morti adhuc obnoxium, & 13. ipse sumpsit, & discipulis suis una cum Iuda sumendum obrulit. 4. Quoniam uero, quod Christo sine respectu ad externa conuenit, idem quoque ipsi sub illius Sacramenti uelamine existentem conuenire recte creditur, conueniens est si quis Eucharistiam tempore mortis Christi in aliquo loco seruauerit, non minus in eo, quam in cruce Christum fuisse mortuum.

Axioma 23.

Summa qd. 82. in 10. quae sit diuisa.

1. Sacramenti Eucharistiae consecratio ita sacerdotis est propria, ut per alium confici non possit. 2. Plures quoque sacerdotes, quorum intentio ad unum temporis punctum referatur, unam eandemque hostiam consecrare possunt. 10. Omnisque sacerdos aliquando rem diuinam facere, & 4. post consecrationem Eucharistiam ipse sumere debet. Nec modo probus sacerdos, sed etiam 5. improbus, 7. schismaticus, anathemate damnatus, haereticus, imo etiam 8. degradatus corporis, & sanguinis Domini consecrandi potestatem habet, 9. qua tamen quatuor posteriores nec ipsi uti, nec alij ipsius utentibus adeffe sine peccato possunt. Improbis uero sacerdotibus ipsi quidem rem diuinam faciendo peccant, caeterum alij ipsam audiendo, vel Sacramenta ab ipsis percipiendo in nullam incurrunr culpam, modo ieiunium sacerdotibus suae potestatis per auctoritatem Ecclesiae non sit adempta executio. 6. Proborum tamen sacerdotum Missae, non quidem ratione consecrationis, sed precum meritis, aliorum sacerdotum Missis sunt praeferenda. Distributio autem istius Sacramenti sic ad munus sacerdotis pertinet, ut etiam diacono propter propinquitatem, quam habet cum dignitate sacerdotali, sanguinis distributio concedatur.

Axioma 24.

Summa qd. 83. in sex qd. distributa.

2. Sacramenti Eucharistiae celebrationi (quae tum propter suam representationem, tum etiam propter effectus istius Sacramenti, recte 1. immolatio Christi dicitur) conuenienter tempus ab hora tertia usque ad nonam, quo Christus grauissima tormenta fuit passus, attributum est. 3. Nec minus laudanda est ea constitutio, qua propter tanti Sacramenti reuerentiam cautum est, ut in loco consecrato, cum nulla urget necessitas; aut urgente necessitate, saltem super altare consecratum cum Episcopi consensu, adhibitis semper uis consecratis, Hierourgiae solennitas peragatur. Quae propter haec, & reliqua omnia, sunt in Missarum celebratione & 4. dicuntur, & 5. sunt, magno, & sapienter consilio sunt instituta: 6. qua licet uaria, & multiplicia incommoda accidere soleant, omnibus tamen sacerdotum, & cordatorum Ecclesiae antistitum prudentia occurrere potest.

Eucharistia minister.

Eucharistia minister.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

poenitentia ipsam quatenus est Sacramentum, 84. quatenus est uirtus, 85. in remittendis peccatis lethali- bus, 86. in remittendis peccatis uenialibus, 87. de reditu peccatorum semel remissorum, 88. quantum ad recuperationem uirtutum, 89.

Quae sequuntur ex Supplemento tertiae partis sunt desumpta.

partes poenitentiae

contritione. quid sit, 1. de quo esse de beat. 2. quanta esse de beat. 3. quanto tempore durare de beat. 4. de effectu eius, 5. necessitate, 6. natura, & definitione, 7. ministro, 8. qualitate, 9. effectu, 10. sigillo, 11. quid sit, 12. an fieri possit, 13. qualis esse de beat. 14. quib. reb. Deo satisfiat, 15.

In specie de

de clauibus, uidelicet de effectu earum, 18. ministris clauium, 19. his, in quibus recte clauis exercentur, 20. eius propria, 21. & natura, 22. excommunicante, & excommunicato, 23. communicatione cum excommunicato, 24. absolute ab excommunicationis vinculo, 25. de propria earum ui, & natura, 26. in quibus sit potestas eas elargiendi, 27. quibus indulgentiae proficiunt, 28.

Publicam, & solennem poenitentiam, 28.

Axioma 25. Poenitentia, qua secundum catholicam Ecclesiam ritum sacerdos, tanquam Dei minister, confitentes sua 84. in 10. peccata, absoluit, uerum est Sacramentum, 7. recte, & partes diuinas, 8. conuenienter in noua lege institutum, 2. Cuius materia est, propinqua quidem, poenitentis actus, remora autem

& 6. iis, qui insigni aliqua mutilatione sunt deformati, praecipue quidem ordinatione, non autem Sacramenti necessitate a sacris ordinibus arcentur, 1. mulier, necessaria Sacramenti ratione ab ipsis em repellitur ordinibus. Quapropter ordinis Sacramentum temere, & contra constitutionem Ecclesiasticam collatum, illi uere suscipiant: haec uero nequaquam suscipere potest.

Summa qd. 40. in 7. qd. distributa.

Ordinibus annexa.

Tonsura non est 2. ordo, neque 3. quinquam priuat terrena possessio habendi potestatis; 1. eam tamen cuiuslibet ordinis clericis deferre oportet, quod regni cuiusdam spiritualis, & excellentioris perfectionis, mentis, & ad caducis rebus ad diuinas, sempiternaeque abudantiae significationem contineat. 5. Similiter episcopatus dignitas non est inter sacros ordines numeranda. 4. Ipsa tamen propter populis ad Eucharistiam ritum suscipiendam preparationem, & summi pontificis auctoritatem (6. quae est episcopatu superior) per Christianorum unio- nem, eorumque in unum corpus colligationem Ecclesiae est necessaria. 7. Porro si quis forte miretur uerum quibus uirtutibus Ecclesiae ministri varietate, iis sciat non nullam esse officia omnibus Ecclesiae ministris communi, alia uero certis ordinibus peculiariter conuenientia, & ad id designandum quaedam ueritum genera communiter omnibus, alia uero certis ordinibus fuisse tribuenda.

DE MATRIMONIO.

Matrimonium quatenus est naturale officium, q. 47. Matrimonium quatenus est sacramentum, 42.

Sponsalibus, 43. Matrimonij propria ratione, 44. consensu in genere, 45. consensu iureiurando, vel corporum commixtione firmato, 46. consensu coaetate, & conditione restricto, 47. consensu obiecto, 48. impedimentis in genere, 49. erroris impedimentis, 51. conditionis, seu seruitutis impedimento, 52. voti, & ordinis impedimento, 53. propinquitatis impedimento, 54. affinitatis impedimento, 55. cognationis spiritualis impedimento, 56. cognationis legalis, quae per adoptionem fit, impedimento, 57. frigiditatis, maleficii, furiae, & amentiae impedimento, 58. disparitatis cultus, quae matrimonium impedit, 59. uxoris interfectione, 60. voti sollemnitis impedimento, 61. fornicatione alterius conjugum, 62.

Tractationis de Matrimonio tria sunt capita, haec uideletur

Matrimonium quatenus abso- lutum, & secundum se consideratur: ad cuius explanationem dispensatur de

Matrimonij impedimentis, ubi agit de

Secundis nuptiis, 63. debiti redditione, 64. pluribus vxoribus, 65. defectu, qui irregularitas uulgo appellatur, per bigamiam contra 66. libello repudij, 67. filij illegitimae natis, 68.

Quibusdam quae sunt matrimonij annexa, 28.

Quaquam matrimonium iuris sit 1. naturalis, eiusque actus non modo 3. licitus, sed etiam frequenter laudabilis sit, 4. praemioque dignus, quando uoluerit aut debiti reddendi, aut prolis ad Deum cultum generandi causa suscipitur; 2. nemo tamen his temporibus ad matrimonium contrahendum uilius praecipue necessitate obligatur.

Axioma 73.

1. Matrimonium diuersarum rerum, quae in eo concurrunt, respectu, diuersis temporibus fuit institutum: Nam, si respicias filiorum procreationem, innocentiae statum, si remedium aduersus peccati uulnus, medio inter Adae lapsum, & Moyse legem tempore: si certarum personarum matrimonio idonearum definitionem, in veteri lege: si mysterium coniunctionis Christi cum Ecclesia, in noua, si amicitiam, & motuum coniugum inter se obsequium, in cuius lege suam accepit originem. Atque secundum omnes istas institutiones, prima, & postrema exceptis, matrimonium recte 1. Sacramentum uocatur. Secundum illam uero institutionem, quam Euangelij tempore accepit, noua legis est Sacramentum, 3. gratiam ad ea, quae matrimonij sunt, rectius peragenda conferens: 4. cuius, sicut & aliorum matrimonij generum, secunda perfectio, quae in operatione consistit, non autem prima, quae in existendo posita est, sexuum commixtionem desiderat.

Axioma 74.

1. Sponsalia nihil aliud sunt, nisi futurarum sponsionuptiarum; ad quae 2. contrahenda idonei sunt, qui se- ptimum aetatis suae annum, vel attigerunt, vel transierunt. 3. Dissoluntur autem propter varias causas, iure quidem propter duas, nimirum propter fidem matrimonij in praesentia data, & monastici instituti professionem, at Ecclesiae iudicio propter alias plurimas, quas longum foret enumerare.

Axioma 75.

3. Matrimonium recte a Magistro definitur esse uirum, uel uirum, & mulieris, & maritalis 1. coniunctio, inter legitimas personas, indiuiduam uita retinens consuetudinem, 2. congruumque suo effectui sortitum est nomen; ob id enim nubit foemina, ut aliquando mater fiat. Vocatur etiam coniugium, & nuptiae. Coniugium quidem a sua natura; nuptiae uero a causa efficiente.

Axioma 76.

Mutuus inter uirum, & foeminam 4. consensus, 2. uerbis tempus 3. praesens designatus, sine palam, siue clam expressus, uera est matrimonij 1. causa efficiens.

ADMONITIO.

Hic, & in sequenti Axiomate aduertendum est; Clandestina matrimonia, uel quidem, & firma fuisse, quando ab Ecclesia non fuit eorum uis, & efficacitas sublatam; post editam uero Tridentini Concilij de ipsorum abolitione, & enervatione sanctionem (quam uidere licet sess. 24. de reformatione matrimonij capite primo) omnem eorum uis, & Christiani matrimonij efficiendi amississe. Decretum siquidem ea constitutione est, nullum matrimonium, nisi quod praesente parrocho, uel alio sacerdote, de ipsius parrochi, seu ordinarij licentia, & coram duobus, uel tribus testibus celebratum sit, uerum, & ratum matrimonium esse habendum.

Axioma 77.

1. usurandum, coactum per uerba temporis futuri declarato accedere non efficit matrimonium, 2. at sexuum commixtio si talem consensum subsequatur (nisi apertum fraudis appareat argumentum) in Ecclesiastico

Summa qd. 41. in 4. partes diuisa.

Summa qd. 42. in 4. partes diuisa.

Matrimonium, ut est Sacramentum.

Summa qd. 43. trifaria diuisa.

Sponsalia.

Summa qd. 44. in quinque partes distributa.

Matrimonij definitio.

Summa qd. 45. in quinque partes diuisa; Matrimonij constitutio.

Summa qd. 46. bigamiam to diuisa.

de, vel cor clefiastico foro, ratum, & firmum matrimonium red- porum co ro voluntatis assensu, coalescat matrimonium.

Axioma 78. Summa q. 47. in sex partes di- ror. Summa q. 52. quadri- tiam di- uis.

Summa q. 53. quadri- partit.

Summa q. 54. quadri- partit.

Summa q. 55. in 11 partes di- uis.

Summa q. 56. in 11 partes di- uis.

Summa q. 57. in 7 partes di- uis.

Summa q. 58. in quin- que partes di- uis.

Summa q. 59. in quin- que partes di- uis.

Summa q. 54. quadri- partit.

Summa q. 55. in 11 partes di- uis.

Summa q. 56. in 11 partes di- uis.

Summa q. 57. in 7 partes di- uis.

Summa q. 58. in quin- que partes di- uis.

Summa q. 59. in quin- que partes di- uis.

Summa q. 60. bifaria diuis.

Summa q. 61. in tres partes di- uis.

Summa q. 62. in sex partes di- uis.

Summa q. 63. biparti- ta.

Summa q. 64. in 7 partes di- uis.

Summa q. 65. in 5 partes di- uis.

Summa q. 66. in 5 partes di- uis.

Summa q. 67. in 7 partes di- uis.

Summa q. 68. trifaria diuis.

Summa q. 69. in 7 partes di- uis.

Summa q. 70. in 7 partes di- uis.

Summa q. 71. in 7 partes di- uis.

Summa q. 72. in 7 partes di- uis.

Summa q. 73. in 7 partes di- uis.

Summa q. 74. in 7 partes di- uis.

Summa q. 75. in 7 partes di- uis.

Summa q. 76. in 7 partes di- uis.

Summa q. 77. in 7 partes di- uis.

ADMONTIO.

Quantum ad spiritalem cognitionem attinet, concilium Tridentinum paternitate, & paternitate...

Axioma 88. Adoptio est persona extranea in filium, filiam, nepotem, aut neprem legitima cooptatio.

Axioma 89. Et propter frigiditatem naturae, non ætatis defectu euentem, & propter eam, quæ 2 maleficio...

Summa q. 78. in 7 partes di- uis.

Summa q. 79. in 7 partes di- uis.

Summa q. 80. in 7 partes di- uis.

Summa q. 81. in 7 partes di- uis.

Summa q. 82. in 7 partes di- uis.

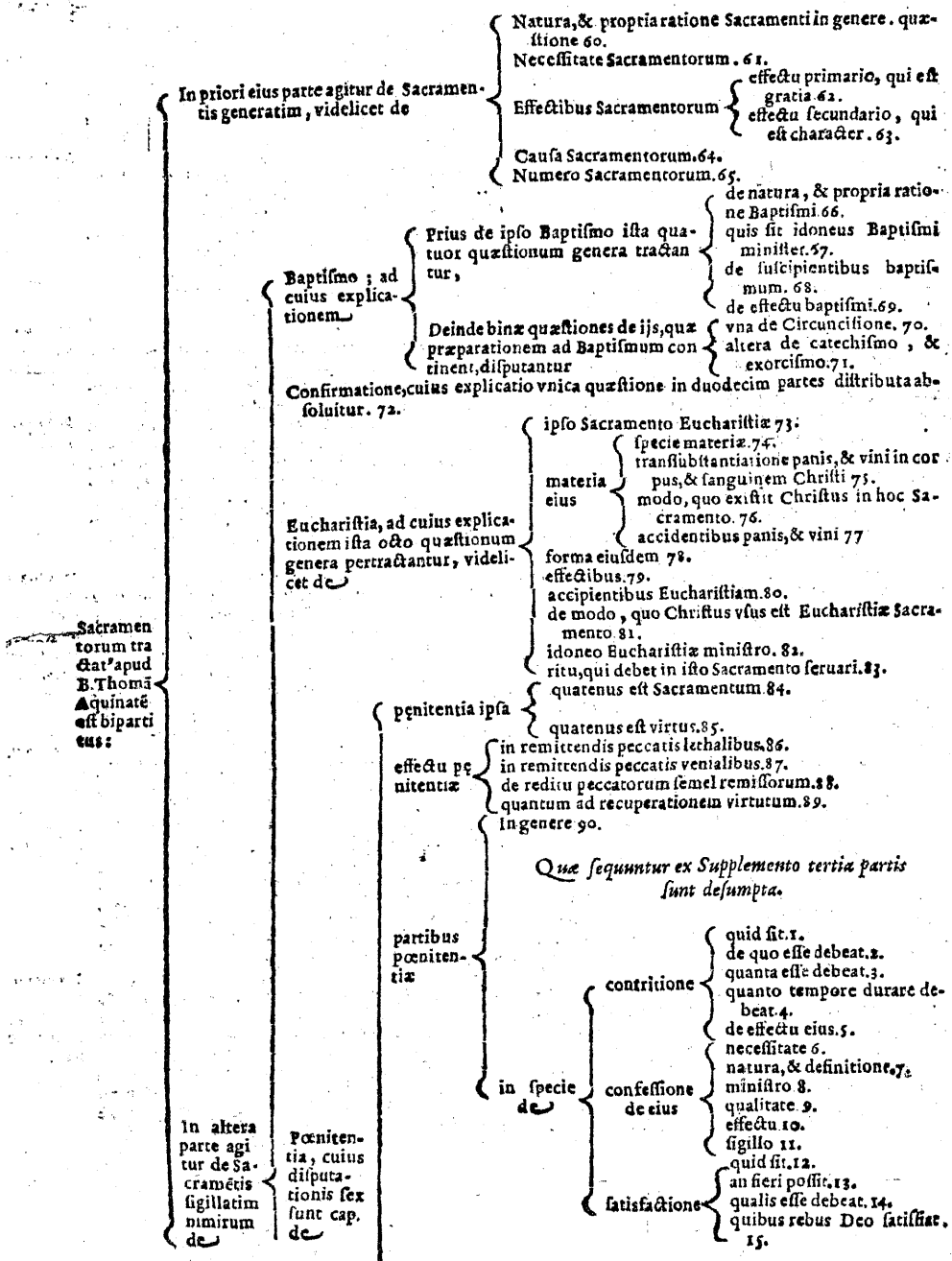
Summa q. 83. in 7 partes di- uis.

Summa q. 84. in 7 partes di- uis.

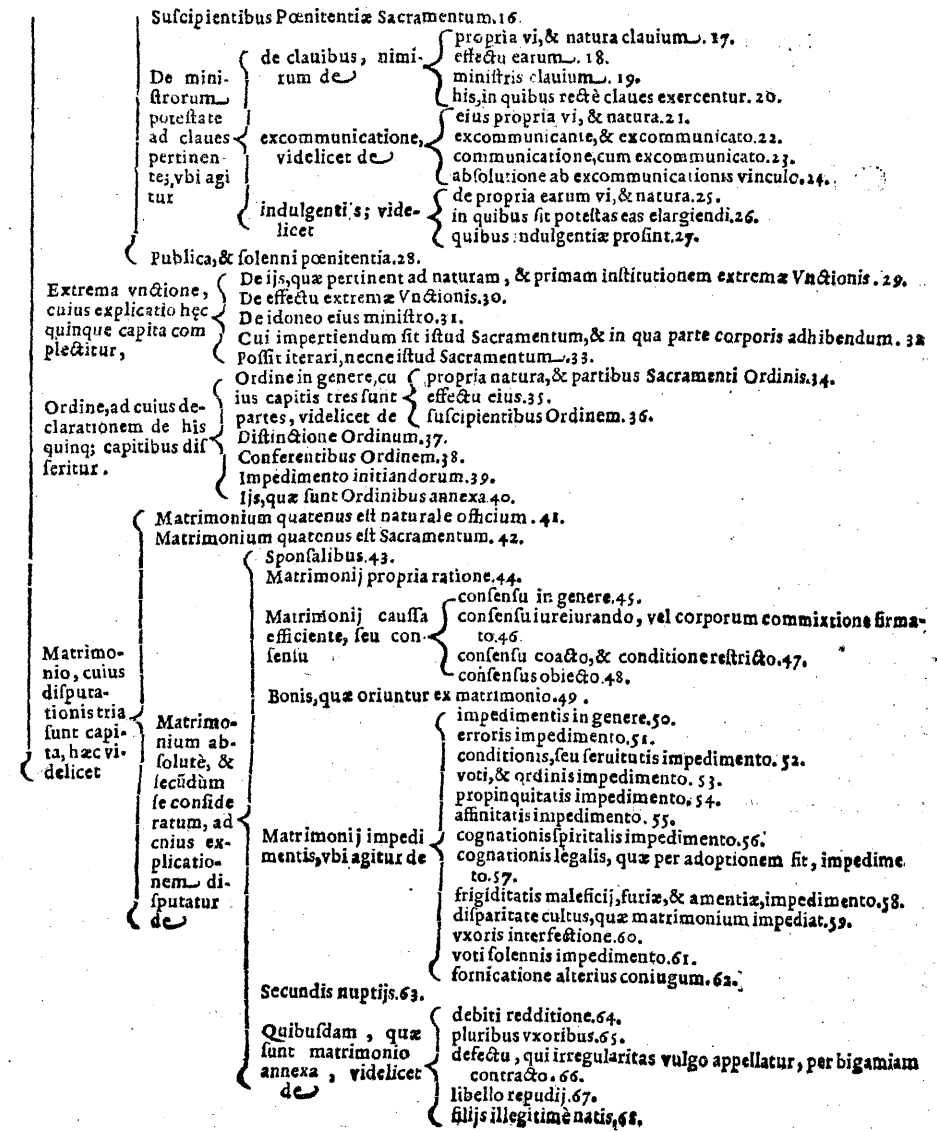
Summa q. 85. in 7 partes di- uis.

Summa q. 86. in 7 partes di- uis.

SCHEMA AVGVSTINI HVNNAEI, IN QVO NVME-
quibus a B.Th.catholica de Sacramentis do-

RVS, ORDO, ET CONNEXIO EARVM QVAESTIONVM
ctrina explicata est, ob oculos ponitur.

ALPHABETICVS
LOCORVM COMMVNIVM
IN HOC LIBELLO TRACTATORVM
Index.

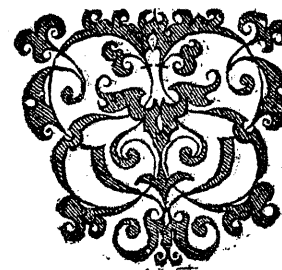
Cuius numeri non ad paginarum, sed ad Axiomatum
numeros referuntur.

B aptismi natura, & propria ratio.	7	Extrema vnctionis minister.	62
Baptismi minister.	8	Extrema vnctio, quibus impertienda, & in qua parte	63
Baptismus suscipientes.	9	corporis adhibenda.	63
Baptismi effectus.	10	Extrema vnctionis iteratio.	64
C atechismus, & exorcismus.	12	Llegitimè nati.	99
Circumcisio.	11	I ndulgentiarum vis.	56
Clauium definitio, & diuisio.	48	Indulgentiarum largiores.	57
Clauium effectus.	49	Indulgentie, quibus profint.	58
Clauium minister.	50	Irregularitas.	97
Clauis, in quo exercenda.	51	M atrimonium, vt est naturale officium.	72
Confessio, eiusque necessitas.	37	Matrimonium, vt est Sacramentum.	73
Confessionis definitio.	38	Matrimonij definitio.	75
Confessionis minister.	39	Matrimonij consensus.	76
Confessionis qualitas.	40	Matrimonij consensus iureiurando, vel corporum com-	76
Confessionis effectus.	41	mixture firmatus.	77
Confessionis sigillum.	42	Matrimonij consensus coactus, & sub conditione ex-	77
Confirmationis Sacramentum.	13	pressus.	78
Contritionis obiectum.	33	Matrimonialis consensus obiectum.	79
Contritio, quanta esse debeat.	34	Matrimonij bona.	80
Contritionis tempus.	35	Matrimonij impedimenta in genere.	81
Contritionis effectus.	36	Matrimonium impediens error.	82
Contritionis natura, & propria ratio.	32	Matrimonium impediens seruitus.	83
D ivorium ob fornicationem alterutrius coniugum	93	Matrimonium impediens votum, & ordo.	84
tempore Euangelij.	93	Matrimonium impediens consanguinitas.	85
E ucharistie Sacramentum.	14	Matrimonium impediens affinitas.	86
Eucharistie materia.	15	Matrimonium impediens cognatio spiritalis.	87
Eucharistie is locus communis, vbi de transsubstanti-	16	Matrimonium impediens cognatio civilis.	88
atione agitur.	16	Matrimonium impediens frigida natura, maleficium,	89
Eucharistie is locus communis, vbi de modo, quo Chri-	17	amentia, incestus, & as immatura.	89
stus est in Euchar. dicitur.	17	Matrimonium impediens cultus disparitas.	90
Eucharistie is locus communis, vbi de panis, & vini ac-	18	Matrimonium impediens vxoris interfectio.	91
cidens tractatur.	18	Matrimonium posse dissolui voto solenni.	92
Eucharistie forma.	19	Matrimonialis debiti per solutio.	95
Eucharistie effectus.	20	O rdinis definitio, & partes.	65
Eucharistie sumptio.	21	Ordinis effectus.	66
Eucharistia, quomodo vsus sit Christus.	22	Ordinem suscipientium qualitas.	67
Eucharistie minister.	23	Ordinum distinctio.	68
Eucharistie ritus.	24	Ordinem conferens.	69
Excommunicationis vis, atque definitio.	52	Ordinis impedimentum.	70
Excommunicare, & excommunicari quis possit.	53	Ordinibus annexa.	71
Excommunicati consortium esse fugiendum.	54	P eccatorum semel remissorum reditus.	29
Excommunicat a solutio.	55	P enitentia, vt est Sacramentum.	25
Extrema vnctionis institutio, materia, & forma.	60	Penitentia, vt est virtus.	26
Extrema vnctionis effectus.	61	Penitentia effectus in peccatis lethalibus delendis. 27	27

Pa.

Penitentia effectus in uenialibus peccatis delendis. 28	Sacramentorum effectus principalis, qui est gratia.	3
Penitentia vis ad reparandas virtutes prius amif-	Sacramentorum quorundam effectus secundarius, qui	4
sas.	est character.	4
Penitentia partes in genere.	Sacramentorum causa, seu auctor, & minister.	5
Penitentia capaces, qui sint.	Sacramentorum numerus.	6
Penitentia solennis.	Satisfactionis definitio.	43
Polygamia.	Satisfacere hominem posse.	44
R epudij libellus, tempore legis Mosaiice. Axiom.	Satisfactionis qualitas.	45
98	Satisfactoria opera.	46
S acramenti in genere, natura, & propria ratio.	Secunda nuptia.	94
Sacramentorum necessitas.	Sponsalia.	74

F I N I S.

B R E V I S S I M V S
Catechismus Catholicus.

Omnia, quæ Christianum ad æternam animi salutem
consequendam, credere, & facere oportet,
complectens:

D. AVGVST. HVNNAEO AVTHORE.

*Nuper unico schemate comprehensus, atque ita in lucem
editus: nunc autem secundo diligenter recognitus, &
in libelli formam ad commodiorem iuventutis usum
authore eodem redactus;*

Cui in hac editione recens accessit, eorum S V M M A E T H E O L O G I C A E
B. THOMAE AQUINATIS locorum, in quibus præcipuè istius
Catechismi materiæ permultis, iisq; dilucidis, ac firmis
argumentis tractantur, notatio.

AMPLISSIMO ET ORNATISS.

V I R O

D. VIGLIO ZVICHEMO

A B A Y T T A

*Primo S. Bauonis apud Gandenses Præposito, supremiq; Senatus Belgici
Præsidi clarissimo; & illustrissimi ordinis aurei Velleris
Cancellario præstantissimo.*

AVGVSTINVS HVNNAEVS S. P. D.

UPER, Præses amplissime, cum ea quæ nobis à Regia catholica
Maiestate, tuo suasu, atq; consilio demandata fuerat Cathesimi
prælegendi prouincia perfuncti essemus, nouaque nobis (sen-
tentias videlicet Theologicas profitendi) esset commissa, nostro
munere (vt iudicabamus) & discipulorum nostrorum vtilitate
postulante, vniuersam Catesismi Catholici doctrinam in vnum
Schema breuiter coniectam, omnibus, vt probè nosti (quippe
cuius nominis splendore commendatum in lucem id schema
prodierat) vno aspectu intuendam contemplandamque præ-
bueramus.

Postea verò aduertentes (quod, & grauiorum virorum admonitione nobis est signifi-
catum) istius generis schemata, prouectioribus quidem ad prima Christianæ Religionis rudi-
menta recolenda magno vsui esse, dum parietibus affixa vniuersam Catesismi doctrinam
omnibus vno aspectu intuendam contemplandamque præbent; sed incommodum eorum
in scholis vsu, nos exemplo Pauli Apostoli, cupientes omnibus omnia fieri vt omnes lucrifa-
ceremus, eandem doctrinam his natalitiis festis, quibus à Sententiarum Theologicarum
grauissima professione feriamur, diligenter recognitam in libelli formam conuertimus,
vt omnes ex ea (iuniores quidem sub hac forma, reliqui autem natu grandiores, vel sub
hac, vel sub sche natis figura) salutarem fructum percipere possint.

Quantum præstiterimus, tum in hac, tum in priori schematis editione; tuum, aliorumq;
eruditorum, & priorum virorum esto iudicium.

Nos certè sedulò in eam incubuimus curam, ne quid prætermitteremus, quòd in alio-
rum multo proluxioribus de hoc eodem argumento editis libris, scitu necessarium aut co-
gnitu magnoperè dignum extaret.

Cum autem huius libelli doctrina iam semel sub tui nominis splendore, publicè lucis di-
scrimen feliciter subierit, propter tantillam, quæ in ea nunc facta est externi habitus muta-
tionem, alium illi patronum non putauimus querendum.

Accipies igitur, ornatissime Præses, hilari fronte hanc nostram lucubratiunculam, perexi-
guam quidem si ipsa per se expendatur, si tamen præsentium temporum conditio spectetur,
longè vtilissimam, & quæ tui nominis auctoritate muniatur (nisi nostra nos fallat opinio)
dignissimam; nostrorum autem laborum mercedem abundè magnam nos consecutos exi-
stimabimus, si eos tibi gratos fuisse, & afflictè grauiusque laboranti Ecclesiæ aliquam opem
attulisse intellexerimus.

DEVS Opt. Maximus Vestram Reuerendam amplitudinem nostræ Reip. Belgicæ mode-
randè, litterarumque tum sacrarum, tum profanarum studiis, studiosisque (vt iam coepit
collegio duodecim adolescentibus alendis hic destinando, & magnificè dotando) promo-
uendis, quàm diutissimè incolamen seruare dignetur. Vale. Louanij Kalend. Ianuariis;
anno à Christi Seruatoris nostri natiuitate cl. l. LXX.

PROEMLIVM.

Catechismus hic anno 1566. primum scriptus est, grassantibus in Belgio nostro iconoclastiis.

PRESENTIS libelli scopus est non grassantium nunc iconoclastarum, aut aliorum quorumcumque haereticorum prolixa disputatione falsa dogmata confutare, neque etiam Catholicæ & salutaris doctrinæ veritatem argumentis accuratè conquisitis illustrare, aut propugnare, sed nudè, & summam primam duntaxat, & scitu maxime necessariam sinceræ, & genuinæ, tam de agendis, quam de credendis doctrinæ Christianæ capita, conuenienti inter se ordine digesta (insertis interim sicubi res postulare videbatur, breuius, conuenientibusq; annotationibus, seu admonitionibus) complecti, vt eius adminiculo quisque Christianus Catholicus suæ professionis, & doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ summa capita facillè mente, memoriaque comprehendere, & vt ad ea ita comprehensa vniuersæ vitæ suæ cursum, in dictis, factis, atque cogitationibus moderando, Deo debitum officium persolvere, ac sibi æternæ vitæ felicitatem comparare queat.

CATHOLICI autem nomine (vt istud hic obiter admonem) eum intelligo, qui baptismatis Sacramèto initiatus IESVS CHRISTI veri Dei, atque hominis salutarem doctrinam in eius Ecclesia profitetur, neque sectis vllis, aut opinionibus ab Ecclesia Catholica reprobatis adheret.

Catholicæ autem Ecclesiæ nomine, intelligo perspicuum, & sensui expositum cætum illorum, qui baptizati veram sinceramq; Christi fidem profitentur, & à s. B. Petri successori Romano Pontifici, vt Christi in terris vicario subiectos agnoscunt.

Quæ quidem vera, & germana Dei Ecclesia, ab aliis falsò sibi hoc nomen vèdicantibus, in symbolo à patribus primi Constantinopolitani Concilij editò; his quatuor secernitur notis; quòd sit vna, sancta, Catholica, & Apostolica. Estque istius Ecclesiæ tanta dignitas, vt sicut extra arcam Noè, nemini in diluuiò corporis vitâ conseruare licuit; ita extra istam Ecclesiam ad æternam animi vitam consequendam nemini pateat accessus. Quapropter quicumque sui animi æternæ saluti consultum velit, intra huius Ecclesiæ fines, omni cura, atque diligentia se contineat.

Se B. Petri successori) De primatu Petri, supp. q. 40. 6. & 22. q. 39. 1. c. fi. & 3. q. 8. 6. c. An omnes sint schismatici, qui summo Pontifici subef-

se renuntii 22. q. 39. 1. c. fi. & supp. q. 40. 6. c. b vna) Quomodo Ecclesia dicitur vna, 22. q. 183. 2. 1. 11.

DOCTRINAE CATECHISMI Catholici Partitio.

Catechismi Catholici doctrina est quintuplex, videlicet, De fide, De spe, De charitate, De iustitia Christiana, & De sacramentis. De fide, 22. q. 1. 1. & 15. sequentibus. De spe, 22. q. 17. & 4. sequentibus. De charitate, 22. q. 23. & q. sequentibus usque ad 47. De iustitia Christiana, & interiore, 12. q. 113. 1. c. De iustitia, vt est virtus cardinalis, 22. q. 58. 0. De sacramentis, 3. q. 60. & sequentibus, vsque ad finem, & supp. q. 1. 2. vsque ad q. 69.

DE FIDE.

FIDES est virtus à Deo infusa, lumine quodam diuino, ita hominis animum collustrans, vt firmiter assentiatur iis omnibus, quæ ad veram, sanctamque Religionem spectantia, Deus verbo suo reuelauit, & hominibus ad vitam æternam consequendam, credenda proposuit; siue sint, siue non sint sacris literis expressa.

De fide.

Fides, quid? 22. q. 5. 1. 0. Fides est virtus) An fides sit virtus? 22. q. 4. ar. 5. 0. Fides est virtus à Deo infusa) An fides sit homini infusa à Deo? 22. q. 6. 1. 0. Lumine quodam diuino) Quo lumine illustratus homo credit? 22. q. 1. 2. 4. 3. 1. 1. & q. 2. 3. 2. 1. 1. Vt firmiter assentiatur) Assentiri quid? 22. q. 2. 1. 3. 1. 1. An actus fidei sit firmus assensus? 22. q. 2. 1. c. An fides sit certior scientia, & altis virtutibus intellectualibus? 22. q. 2. 4. c. & q. 4. 8. 0. In omnibus, quæ ad veram, sanctamq; religionem, & c.) Quæ sint fide tenenda, 22. q. 1. 1. 0. An omnia sint fide tenenda, quæ Ecclesia tanquam credenda proponit? 22. q. 5. 3. c. potissimum. Credenda proposuit) Quomodo Deus credenda reuelat, mediâtè an immediâtè, 22. q. 6. 1. c. prin.

Scripturâ, que diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, arguendum, corripiendum, erudiendum in iustitia. vt pfectus sit hō Dei, ad oē opus bonum instructus. 2. Tim. 3. Traditiones, que licet in nullo quidē sacra scripturæ libro expressè, & syllabim positæ, sint diuinitus tamen sunt traditæ, & religiosè vnâ cum scriptura tenendæ, dicente Apostolo, Fratres, tenete Traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. 2. Thessal. 2.

In

In iis autem, quæ primum Christiani homines tenere debent, præcipuum obtinent locum duodecim Symboli Apostolici partes, articuli si dei vulgò appellatæ.

Duodecim symboli Apostolici partes) An credibilia sint per certos articulos distinguenda? 22. q. 1. ar. 6. An conuenienter articuli fidei enumerentur? 22. q. 1. ar. 8. An conuenienter articuli fidei in symbolo ponantur? 22. q. 1. ar. 9. 0. Ad quem pertinet fidei symbolum ordinare? 22. q. 1. ar. 10. 0.

Quarum prima est,

Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli, & terræ.

II.

Et in Iesum Christum filium eius vnicum, Dominum nostrum.

III.

Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.

IV.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.

V.

Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis.

VI.

Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis.

VII.

Inde venturus est iudicare viuos, & mortuos.

VIII.

Credo in Spiritum sanctum.

IX.

Sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem.

X.

Remissionem peccatorum.

XI.

Carnis resurrectionem.

XII.

Vitam æternam. Amen.

Credo) Quid credere? 22. q. 2. 1. 0. In Deum) Quomodo distinguatur credere Deo, credere Deum, & credere in Deum, 22. q. 2. 2. 0. Deum) De Deo, 1. q. 2. vsque ad q. 44. 1. 1. Vtrum Deus sit unus? 1. q. 1. 1. 3. & 4. Vtrum in diuinis sit Trinitas? 1. q. 3. 1. 1. 0. An credere Trinitatem explicite sit de necessitate salutis? 22. q. 2. 8. 0.

Patrem) De persona patris, 1. q. 33. 0. Omnipotentem) De potentia Dei, 1. q. 26. 0. Cur potentia, quæ communis est toti Trinitati, appropriatur patri? 1. q. 34. 8. c. cir. med. Cur create, efficere, siue ex quo tribuitur patri? ibidem.

De creatione rerum, 1. q. 44. & seq. De scientia Dei, quæ est causa rerum, 1. q. 14. 0. De voluntate Dei, quæ etiam causa rerum est, 1. q. 19. 2. 0.

De prouidentia Dei, & eius partibus, 1. q. 22. & 23. 0. De gubernatione rerum, 1. q. 103. vsque ad q. 106. Cæli, & terræ) De angelis, 1. q. 50. vsque ad q. 53. 1. 1. De opere creationis creaturæ corporalis, 1. q. 65. 1. 1. usque ad q. 75. 1. 1.

De homine, 1. q. 75. 1. 1. usque ad q. 103. 1. 1. Et in Iesum) An credere explicite mysterium Christi sit de necessitate salutis, 22. q. 2. 7. 0. De nomine Iesu, 3. q. 37. 2. 0.

An alio modo possimus saluari, quàm per Christum? 12. q. 91. 5. 2. 1. 1. & 22. q. 2. ar. 7. c. Filium eius) De persona filij, 1. q. 34. & q. 35. Vnicum) Quomodo Christus sit filius unicus patris, 1. q. 41. 3. c. & 4. 3. 3. 2. 1. 1.

Qui conceptus est de Spiritu sancto) De incarnatione Christi, 3. q. 1. & sequentibus usque ad q. 40. 1. 1. Cur Christi conceptio attribuitur Spiritui sancto? 3. q. 32. 1. c. potissimum.

An Christus debeat dici conceptus de Spiritu sancto? 3. q. 32. 2. 0. De modo, & ordine conceptionis Christi, 3. q. 33. 0. Natus ex Maria) De nativitate Christi, 3. q. 35. 0. An B. Maria sit vera, & naturalis mater Christi? 3. q. 35. 3. 0.

An B. Maria sit mater Dei? 3. q. 35. 4. 0. Virgine) De uirginitate B. Mariæ, 3. q. 28. 0. Passus) De passione Christi, 3. q. 46. usque ad 50. Sub Pontio Pilato) Cur Christus uoluit pati à gentilibus? 3. q. 47. 4. c. & 1. 1. 1.

An Pōtius Pilatus tradens Christum crucifigendum omnium maximè peccauerit? 3. q. 47. 6. 2. 1. 1. Crucifixus) Cur conueniens fuit Christum in cruce pati? 3. q. 46. 4. c. potissimum.

Mortuus) De morte Christi, 3. q. 50. 0. Sepultus) De sepultura Christi, 3. q. 51. 0. Descendit ad inferos) De descensu Christi ad inferos, 3. q. 52. 0.

Tertia die resurrexit a mortuis) De resurrectione Christi, 3. q. 53. usque ad 57. 1. 1. An fuerit conueniens Christum tertia die resurgere? 3. q. 53. 2. 0.

Ascendit ad cælos) De ascensione Christi, 3. q. 57. 0. Sedet ad dexteram Dei patris) De sessione Christi ad dexteram patris, 3. q. 58. 0.

Inde venturus est iudicare) De iudiciaria potestate Christi, 3. q. 59. 0. & supp. q. 89. & 90. Credo in Spiritum sanctum) De persona Spiritus sancti, 1. q. 36. q. 37. & q. 38.

Cum sit eadem notitia Patris, & Filij, & Spiritus sancti, cur traduntur de illis diuersi articuli? 22. q. 1. ar. 8. 1. 1.

An Spiritus sanctus sit Deus? ibidem, 1. q. 27. 1. c. Sanctam ecclesiam) Quorum hominum Christus sit actu caput, 3. q. 8. 3. 2. 1. 1. potissimum.

An corpus Ecclesiæ mysticum consistat ex hominibus, & angelis, ex uiuoribus, & beatis? 3. q. 8. 4. c. 2. 1. 1.

An sit una Ecclesia omnium fidelium noui, & ueteris Testamenti? 3. q. 8. 3. 3. 1. 1.

Sanctorum commemoratio) An sit sanctorum commemoratio in Ecclesia? 1. q. 23. 6. 1. 1. fi. & supp. q. 25. 1. c. & 2. 5. 1. 1.

Remissionem peccatorum) An remissio peccatorum sit in Ecclesia? 22 q. 20. 2. c. & 3^m. An per baptismum tollantur omnia peccata? 3^a. q. 69. 1. o. An per sacramentum Eucharistiae remittantur peccata? 3^a. q. 79. 3. & 4. An per penitentiam remoueantur omnia peccata? 3^a. q. 86. 1. De remissione venialium peccatorum, 3^a. q. 87. o. An potestas clauium se extendat ad remissionem culpae? supp. q. 18. 1. o. Carnis resurrectionem in fine mundi futura, 3^a. q. 53. 1. c. & q. 56. 1. o. & supp. q. 75. vsque ad q. 83^a m. Vitam aeternam) De receptaculis animarum post earum mortem, supp. q. 69. o. De libro vitae, 1^a. q. 24. De aliquis deleatur de libro vitae? 1^a. q. 24. 3. o. De beatitudine aeterna, 12 q. 2^a. vsque ad q. 6^a m. An homo in gratia constitutus possit mereri vitam aeternam? 12 q. 115. 3. o. An beatitudo semel habita possit amitti? 12 q. 115. 4. o. & 1^a. q. 23. 3. o. De visione diuinæ essentiae, 1^a. q. 12. o. & sup. q. 92. o. De sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus. supp. q. 93. o. De dubus beatorum, supp. q. 95. o. De aureoli, supp. q. 96. o. De pena damnatorum, supp. q. 97. vsque ad finem.

Hoc symbolum ueram Dei, diuinarumque rerum cognitionem, quæ ad bene, beateque uiuendum cuique necessaria est, breuiter, ac dilucidè ob oculos ponens, rectè quoque in tres partes distribuitur.

Prima, diuinæ naturæ persona prima, & mirabile creationis opus describitur: quod fit artic. primo. Altera, diuinæ naturæ secunda persona, & humane redemptionis mysterium exprimitur, quod fit per sex sequentes articulos. Tertia, ad finem vsque Symboli, de tercia in diuinis persona agitur, quæ caput, & fons est omnis sanctitatis, per quam Ecclesia peccatorum remissione accepta, sancta redditur, & gloriosam in posterum carnis resurrectionem, vitamque aeternam certo expectat.

Sex sequentes articulos) Cur plures articuli ponuntur circa personam Filii, & Spiritus sancti, quam circa personam Patris? 22 q. 1. ar. 8. 4^m.

DE SPE.

SPES est uirtus diuinitus infusa, qua homo fidelis in præsens quidem seculum bona salutaria; in posterum uero ipsa salutem aeternam firmam, cum fiducia expectat.

Hæc uirtus exercetur precatione potissimum, cuius perfectissimum exemplar est precatio Dominica;

Cuius partes sunt { vna præfatiuncula, & septem petitiones.

Spes est uirtus) An spes sit uirtus? 22 q. 17. 1. o. Diuinitus infusa) An spes nobis à Deo infundatur? 12 q. 62. 1. c. & 3. Homo fidelis) De subiecto spei, 22 q. 18. o. In præsens quidem bona salutaria) An bona huius uitæ sint obiectum spei? 22 q. 7. 2. m. In posterum uero ipsam salutem aeternam) An aeterna beatitudo sit obiectum proprium spei? 22 q. 17. 2. o. Firma cum fiducia expectat) An spes uiatorum habeat certitudinem? 22 q. 18. 4. o. Fiducia quid? 22 q. 129. 6. c. Expectat) An aliquis possit non solum sibi, sed & alteri expectare aeternam beatitudinem? 22 q. 17. 3. o. De uitis oppositis spei, desperatione, & presumptione, 22 q. 20. & 21. o. Precatio Dominica) Precatio, siue oratio quid? 22 q. 83. 1. c. De convenientia, utilitate, & necessitate orationis, 22 q. 83. 2. o. & 3. 2^m. & 15. & 16. De partibus, & gradibus orationis, 22 q. 83. 17. o. De his, quæ petenda sunt, 22 q. 83. 5. & 6. o. Pro quibus orandum sit, 22 q. 83. 6. & 8. Quis orandus sit, 22 q. 83. 4. o. Quæ ratio in orando requiratur, 22 q. 83. 12. 13. & 14. Quæ uirtute requirantur ad bonitatem orationis, 22 q. 83. 15. c. & 3^m.

Præfatiuncula est hoc initium.

Pater noster, qui es in caelis.

Septem uero petitiones sunt istæ;

- I. Sanctificetur nomen tuum.
II. Adueniat regnum tuum.
III. Fiat uoluntas tua sicut in caelo, & in terra.
IV. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
V. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
VI. Et ne nos inducas in tentationem.
VII. Sed libera nos à malo. Amen.

Pater noster) Quomodo Deus dicatur pater noster, & nos eius filij, 1^a. q. 33. 3. c. Cur potius dicimus pater noster, quam pater mi? 22 q. 83. 7. 1^m.

Cum Deus præueniat nos sua beneuolentia, cur igitur uidemur uelle captare eius beneuolentiam, dicendo, Pater noster? 22 q. 83. 9. 5.

Septem uero petitiones sunt istæ) An convenienter hæc septem petitiones orationis Domini assignentur? 22 q. 83. 9. c.

Sanctificetur nomen tuum) Cum nomen Dei sit semper sanctum, cur igitur petimus illud sanctificari? 22 q. 83. 9. 1^m.

Adueniat regnum tuum) Cum Christus nunc regnet, & regnum eius sit sempiternum, quomodo petimus illud aduenire? 22 q. 83. 9. 2^m.

Fiat

Fiat uoluntas tua) Cum scriptum sit, Omnis uoluntas mea fiet, quomodo non est uanum petere, ut fiat uoluntas Dei? 22 q. 83. 9. 1^m. De duplici uoluntate Dei, beneplaciti, & signi, 1^a. q. 19. 1. c. Quæ signa circa diuinam uoluntatem ponuntur? 1^a. q. 19. 12. o. Sicut in caelo, & in terra) Quid per caelum, & terram hic intelligatur. 22 q. 83. 9. 1^m. An dicæ tres petitiones, sint in hac uita implendæ? 22 q. 83. 9. 1^m. An quatuor sequentes petitiones in hac uita impleantur? ibidem. Panem nostrum quotidianum) Quomodo hæc petitio sit utilis ad beatitudinem? 22 q. 83. 9. c. circa med. Quidnam intelligatur nomine panis nostri quotidiani? ibidem. Et dimitte nobis debita nostra) Cum quatuor præcedentes petitiones pertineant ad consequendum bonum, & tres sequentes spectent ad amotionem mali, & cum prius sit recedere à malo, quam consequi bonum, cur igitur hæc tres sequentes petitiones ordine subsequantur quatuor primas? 22 q. 83. 9. 2^m. Sicut & nos dimittimus) An si aliquis nolit fratris suo remittere offensam, sine mendacio possit dicere hanc partem orationis Dominicæ? 22 q. 83. 16. 3^m. Et ne nos inducas) An hic petamus, ut non tentemur, sed potius, ut à tentatione non uincamur? 22 q. 83. 9. c. f. Sed libera nos à malo) Quidnam hic petatur amoueri? 22 q. 83. 9. c. f. Cur B. Lucas hanc petitionem prætermisit? 22 q. 83. 9. 4^m f.

Præfatiuncula illa, Pater noster, qui es in caelis, nobis in memoriam reducit summum illud beneficium, quo nos Deus pater in gratiam recipit, ac propter Iesum filium in suos filios adoptauit.

In gratiam recepit) An per passionem Christi simus Deo reconciliati? 3^a. q. 49. 4. o.

In suos filios adoptauit) Quomodo Deus ex sua bonitate rationalem creaturam admittat ad beatitudinis hereditatem? 3^a. q. 23. 1. c.

Cum Christus sit naturalis filius patris, & adoptio sit introducta in defectum naturalis filij, quomodo Deo conuenit nos in filios suos adoptare? 3^a. q. 23. 1. 2^m.

Quomodo adoptemur in filios Dei? 12 q. 114. 3. c. f. Quæ sit differentia inter Deum adoptantem, & hominem adoptantem? 3^a. q. 23. 1. c. f.

Quæ sit differentia inter filium Dei adoptiuum, & naturalem? 3^a. q. 23. 2. c.

- Petitiones uero septem, ita distinguuntur, { Prioribus quatuor bona precamur. 1. diuinæ maiestatis honorem, & gloriam. 2. nostram felicitatem. 3. Obedientiam Deo debitam. 4. corporis, animæque sustentationem. Reliquis tribus, mala precibus à nobis auertimus: 1. peccata. 2. tentationes ad peccatum pertrahentes. 3. futuræ uitæ calamitates.

Huic præcationi, ut statim subnectatur Deiparæ Virginis Mariæ saluatio, quæ Angelica dicitur, longo iam Christianorum usu recepta est, quæ sic habet:

Aue (MARIA) gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui Iesus Christus: Sancta Maria mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostræ. Amen.

Cuius tres sunt partes, { Prima ad Mariam virginem eius commendande causa ab angelo prolata est, videlicet ista. Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Luc. 1. Secundam Elisabeth, ad filij laudem adiecit, hanc nimirum, Et benedictus fructus ventris tui. Luc. 1. Tertiam Ecclesia adiecit, cuius illud quidem (IESVS CHRISTVS) explanationis causa, illud uero, Sancta Maria mater Dei ora, &c. ut non tantum laudanda, sed etiam inuocanda esse B. Virginem nos moneret, adiecit.

Aue gratia plena) Cur hæc insolita salutatione saluauerit angelus B. Mariam? 3^a. q. 30. 4. c. princ.

Gratia plena) De sanctificatione Beatæ Virginis, 3^a. q. 27.

Quid angelus expressit dicendo, Gratia plena? 3^a. q. 30. 4. c. princ.

Cum plenitudo gratiæ sit propria Christo, quomodo B. Maria dicitur plena gratiæ? 3^a. q. 7. art. 10. 1^m. & q. 27. 5. 1^m.

An B. Maria in tota sua uita nunquam peccatum aliud quod actuale admisit? 3^a. q. 27. 4. o.

Dominus tecum) An hic exprimat conceptus B. Mariæ? 3^a. q. 30. 4. o.

Benedicta tu in mulieribus) Quid his uerbis angelus significare uoluit? 3^a. q. 30. 4. c.

Et benedictus fructus ventris tui) An B. Maria sit uera, & naturalis mater Christi? 3^a. q. 35. 3. o.

An in Christo fuerit plenitudo gratiæ? 3^a. q. 7. art. 9. & 10.

Mater Dei) An B. Maria dicenda sit esse uera mater Dei? 3^a. q. 35. 4. o.

Sed etiam inuocandum) An B. Maria præ ceteris sanctis omnibus sit honoranda, & adoranda? 3^a. q. 25. 5. c. f. & 1^m. potissimum.

DE CHARITATE.

Charitas est uirtus diuinitus infusa, qua sincere Deus propter se, & proximus propter Deum diligitur.

De charitate, 22 q. 23. usque ad quaest. 47^a m. Charitas quid? 22 q. 25. 1. & 2°.

Est uirtus) An charitas sit uirtus? 22 q. 23. 3. o. Quæ sit uirtus? 22 q. 23. 4. 5. 6. & 7°. An sit forma omnium uirtutum? 22 q. 23. 8. o.

Diuinitus infusa) An charitas carsetur in nobis ex infusione? 22f. q. 24. 2. o.

An charitas infundatur secundum capacitatem naturalium? 22f. q. 24. 3. o.

Qua sincere Deus propter se) An Deus sit propter seipsum, & non propter aliud diligendus? 22f. q. 27. 3. o. & q. 23. 5. 2. m.

An Deus sit magis diligendus, quam proximus? 22f. q. 26. 2. o.

An homo debeat ex charitate plus diligere Deum, quam seipsum? 22f. q. 26. 3. o.

Et proximus) Quomodo proximus sit diligendus? An dilectio fiat in Deo, & non se extendat ad proximum? 22f. q. 25. 1. o.

An peccatores sint ex charitate diligendi? 22f. q. 25. 6. 8. & 9.

An angelos ex charitate debeamus diligere? 22f. q. 25. 10. o.

An demones sint ex charitate diligendi? 22f. q. 25. 11. o.

Quis, cui in dilectione sit preferendus? 22f. q. 26. o.

Propter Deum) Quomodo proximus sit diligendus propter Deum? 22f. q. 23. 5. o. & q. 26. 2. c. potissimum. & q. 24. 7. o.

Diligitur) Diligere, siue amare quid? 22f. q. 27. 2. o.

Ex qua definitione liquet, duas esse charitatis, *Dilectionem Dei,* & *partes videlicet, 2. Dilectionem proximi.* Quibus tertia ex naturali lege addenda est, videlicet sui ipsius dilectio.

Quae omnes partes, praceptorum tum Dei, tum Ecclesiae obseruatione, se se foris ostendunt, & veluti e tenebris in lucem prodeunt.

Ex diuinis autem praecipua sunt *Decalogi,* decem. Naturae duo praecipua sunt haec;

Primum.
Omnia quaecunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Matth. 7.

Alium.
Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu ali quando facias alteri. Tob. 4.

Duas esse) Si duae sint partes charitatis, dilectio. s. Dei, & proximi, an ergo charitas non sit vna virtus? 22f. q. 23. 5. 1. m. potissimum.

Videlicet (sui ipsius dilectio.) An homo diligat seipsum ex charitate? 22f. q. 25. 4. o.

An homo corpus suum ex charitate diligat? 22f. q. 25. 5. o.

An peccatores seipsum diligant? 22f. q. 25. 7. o.

Si homo debeat seipsum diligere, cur igitur de dilectione sui ipsius non fuit aliquod praecipuum datum? 22f. q. 24. 3. 1. m. & 12f. q. 100. 5. 1. m.

Praceptorum tum Dei, tum Ecclesiae) An charitatis ratio in hoc consistat, quod homo velit se Deo subiacere, & praceptorum regulam in omnibus sequi? 22f. q. 24. 2. c. princ.

Ex diuinis autem praecipua sunt, Naturae duo) An in nobis sit aliqua lex naturalis? 12f. q. 91. 2. o.

An lex naturae contineat plura praecipua? 22f. q. 94. 2. o.

Decalogi decem) An omnia praecipua moralia reducuntur ad decem praecipua Decalogi? 12f. q. 100. 3. o.

Quomodo praecipua decalogi sint distinguenda? 12f. q. 100. 4. o.

An praecipua decalogi conuenienter enumerentur? 12f. q. 100. 5. o.

An praecipua decalogi sint debito, & conuenienti ordine disposita? 12f. q. 100. 6. o.

An praecipua decalogi conuenienter tradantur? 12f. q. 100. 7. o.

An praecipua decalogi sint dispensabilia? 12f. q. 100. 8. o.

Omnia quaecunque vultis) 12f. q. 99. 1. 3. m. & q. 94. 4. 1. m.

Quod ab alio oderis) 12f. q. 94. 2. c. f. & 100. 3. c.

Decalogi decem praecipua his verbis scriptura receperunt.

I.

EGO sum Dominus Deus tuus. **Exo. 20.**
Non habebis deos alienos coram me,
Non facies tibi sculptile, vt adores illud. **Leu. 26.**

II.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. **Exo. 20.**

III.

Memento vt diem Sabbathi sanctifices.

IIII.

Honoram patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longaeuus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

V.

Non occides.

VI.

Non moechaberis.

VII.

Non furtum facies.

VIII.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX.

Non concupisces vxorem proximi tui; **Deut. 5.**

X.

Non domum, non agrum, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, & vniuersa, quae illius sunt.

Haec Decalogi decem praecipua bifariam diuiduntur. **Tri**a enim ex his ad Deum pertinent; & priori tabula continentur. **Reliqua** vero septem ad proximum, & ad tabulam posteriolem spectant.

Ego sum Dominus Deus tuus) An sint diuersa praecipua, s. Ego sum Dominus Deus tuus, & Non habebis deos alienos coram me? 12f. q. 100. 4. 2. m.

Non

Non facies tibi sculptile) An sit vnum praecipuum, Non habebis deos alienos coram me, & Non facies tibi sculptile? 12f. q. 100. 4. c. sub hunc, & 1. m.

An primum praecipuum decalogi conuenienter tradatur? 22f. q. 122. 2. o.

Quid prohibetur hoc primo praecipuo? 22f. q. 122. 2. c. f. 2. m. & 3. m.

Quid praecipitur homini hoc primo praecipuo? 12f. q. 100. 5.

De religione, & eius actibus. 22f. q. 8. 1. & 4. seq.

De superstitione. 22f. q. 92.

De speciebus superstitionis. 22f. q. 93. & sequentibus. Vtique ad 97. 2. m.

Non assumes nomen) An secundum praecipuum decalogi conuenienter tradatur? 22f. q. 222. 3. o.

Cum sit multa nomina Dei, cur singulariter dicitur, Non assumes nomen Dei, & non ponas nomina Dei? 22f. q. 122. 3. 3. m.

Quid prohibetur hoc praecipuo? 12f. q. 100. 5. 3. m. & 22f. q. 122. 3. c. f. 2. m. & 4. m.

Quid praecipitur hoc praecipuo? 12f. q. 100.

De iuramento. 22f. q. 84. o.

De periuuro. 22f. q. 98. o.

Cur in Exodo huic praecipuo, sicut & primo, peculiari ter additur comminatio poenae? 12f. q. 100. 7. 4. m.

Memento vt diem sabbathi sanctifices) An tertium praecipuum decalogi sanctificatione. s. sabbathi conuenienter tradatur? 22f. q. 122. 4. o.

Cum omnia praecipua Dei sint in memoria retinenda, in solo tertio praecipuo fit mentio de memoria? 12f. q. 100. 7. 5. m.

Cum ad cultum Dei pertineat non solum sabbatum, sed multa alia solemnitates, cur igitur solum fit mentio sabbathi in tertio praecipuo? 12f. q. 100. 5. 2. m. & 22f. q. 122. 4. 2. m.

Quid hoc praecipuo praecipitur? 12f. q. 100. 5. c. & 22f. q. 122. 4. c. 1. m. & 3. m.

Quis hoc praecipuum tertium transgredi dicendus est? 22f. q. 122. 4. 3. m.

De festis vt infra in primo praecipuo Ecclesiae.

Quomodo praecipuum hoc de sanctificatione sabbathi seruatur in nouo testamento? 22f. q. 122. 4. 4. m.

Honora patrem tuum) Cur praecipuum de honorandis parentibus ponitur primum inter praecipua de dilectione proximi data? 12f. q. 100. 7. c. & 2. m. & 22f. q. 122. 5. c.

Cum prius sint extirpanda vitia, quae prohibentur per praecipua negatiua, quam sint inserenda virtutes, quarum actus praecipiantur per praecipua negatiua, quomodo primum praecipuum concernens proximum, est affirmatiuum? 12f. q. 100. 6. 2. m.

Cur magis datur speciale praecipuum de pietate, quam de obseruantia, honore, gratia, & similibus? 22f. q. 122. 5. 1. m.

Cur magis praecipitur honor parentum, quam eorum sustentatio? 22f. q. 122. 5. 3. m.

Cur magis ponitur praecipuum de honorandis parentibus, quam de diligendis filiis? 12f. q. 100. 5. 4. m.

Vt sis longaeuus super terram) Cur solum in primo, & quarto praecipuo addit promissio? 12f. q. 100. 7. 3. m.

Cum honorantes parentes suos contingat cito enipi ex hac vita, quomodo promissionis huius veritas saluatur? 22f. q. 122. 5. 4. m.

De pietate. 22f. q. 101.

De obseruantia. 22f. q. 102.

De honore. 22f. q. 103.

De obedientia, & inobedientia. 22f. q. 104. & q. 105.

De gratia siue gratitudine, & ingratitude. 22f. q. 106. & 107. o.

Non occides) De quibus hoc dicitur? 22f. q. 64. r. 8.

An occidere quacunque viuentia sit illicitum? 22f. q. 64. r. o.

Quando, & cui liceat occidere homines peccatores. 22f. q. 64. r. 3. & 4. m.

An liceat aliquo casu occidere innocentem? 22f. q. 64. 6. o.

An non liceat homini occidere alium, se defendendo? 22f. q. 64. 7. o.

An aliquis casualiter hominem occidens, incuriat reatu homicidij? 22f. q. 64. 8. o.

An liceat alicui seipsum occidere? 22f. q. 64. 5. o.

An bellare sit peccatum? 22f. q. 40. r.

An solum homicidium hic prohibetur? 22f. q. 122. 6. 2. m.

De vindicta. 22f. q. 108. o.

De ira. 22f. q. 128. o.

De inuidia. 22f. q. 36. o.

De odio proximi. 22f. q. 39. 3. & sequentibus.

De discordia. 22f. q. 37.

De pace, & concordia. 22f. q. 29. o.

Non moueris) Quid hic intelligitur prohiberi? 12f. q. 100. 5. c. & 22f. q. 122. 6. 2. m.

De luxuria. 22f. q. 153.

De speciebus luxuria. 22f. q. 154.

An in tactibus, & oculis consistat peccatum mortale? 22f. q. 154. 4. o.

De castitate, & virginitate. 22f. q. 151. & 152.

De abstinentia, & ieiunio. 22f. q. 147. & 148.

Non furtum facies) Quid hic prohibetur, 12f. q. 100. 5. c. 22f. q. 122. 6. 2. m.

De furto, & rapina. 22f. q. 66. ar. 3. & seq.

De fraude, quae contingit in emptione, & venditione. 22f. q. 77. o.

De vfura. 22f. q. 78.

De restitutione. 22f. q. 62. o.

De elemosynis. 22f. q. 32. o.

De liberalitate. 22f. q. 117.

De auaritia. 22f. q. 118.

De prodigalitate. 22f. q. 119.

Non loqueris contra proximum falsum testimonium) Quid hoc praecipuo vetitum est? 12f. q. 100. 5. c. & 22f. q. 122. 6. 2. m.

An falsum testimonium semper sit peccatum mortale? 22f. q. 70. 4. o.

De veritate. 22f. q. 109.

De mendacio, & reliquis vitis veritati oppositis, 22f. q. 110. vlt. & q. 114.

De amicitia, quae dicitur affabilitas. 22f. q. 114.

De vitis affabilitati oppositis. 22f. q. 115. & q. 116.

De coartumelia, detractione, & ceteris iniurijs verbis. 22f. q. 72. vlt. & q. 77. 2. m.

Non concupisces vxorem proximi tui) Quid hic prohibetur, 12f. q. 100. 5. c.

Cur magis ponitur praecipuum prohibens concupiscentiam adulterij, & furti, quam concupiscentiam homicidij, & falsi testimonij? 12f. q. 100. 5. 5. m. & 22f. q. 122. 6. 4. m.

Cum prior sit actus cordis, quam otis, vel exterioris, quomodo praecipua prohibentia actum cordis, & concupiscentiam ponuntur vltimo loco? 12f. q. 100. 6. 3. m.

Non domum, non agrum, non seruum) Cur de concupiscentia vxoris alienae, & rei alienae ponuntur duo praecipua? 12f. q. 100. 4. c. f. & 3. m.

Priori tabula) An praecipua de dilectione Dei conuenienti methodo proponantur praecipuis de dilectione proximi? 12f. q. 100. 6. 1. m.

De vera, & germana primi præcepti intelligentia.

Contra Iconoclastas.

PRIMO Decalogi præcepto vetat Deus, idololatriam, quæ Moyſi temporibus longè, lateque per orbem terrarum diſfuſa erat.

Committitur autem idololatriæ impietas, quando idolo cuiquam cultus ſoli Deo debitus tribuitur, ſeu quando rei commenticiæ, aut cuiſpiam creaturæ, viſ, poteſtas, excellentia, & dignitas Dei propria, in eſſe creditur: ob idque illi, vt Deo honor, & cultus nuſquam alio relatus deferretur: quomodo Pagani deos ſuos, & idola colabant.

Quod autem non prohibeantur hoc loco, penitus omnes omnium rerum arte expreſſæ ſimilitudines, & creaturarum imagines, vt externa verborum facies præ ſe ferre videtur, Deus ipſe, quum multis aliis, tum ſequentibus ſcripturæ locis maniſteſtiſſimè declarat: Duos quoque, inquit Deus, Moyſi loquens, Cherubin aureos, & produciſtes facies, ex utraque parte oraculi. Exod. 25.

Expreſſæ ſimilitudinis) An his verbis, Non facies tibi ſculptile, prohibeatur vſus imaginum? 12. q. 100. 4. c. & 3. q. 25. 3. 1. m. poſitiſſimum. Imagines ſanctorum, cur in Eccleſiâ? 22. q. 9. 2. 1. m. An imago Chriſti, & ſanctorum, ſit adoranda? 3. q. 25. 3.

Item, Locutus eſt Dominus ad Moyſes, dicens: Ecce, vocaui ex nomine Beſeleel filium Uri, filij Hur de tribu Iuda, & impleui eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia in opere, ad excogitandum quicquid fabricari poteſt ex auro, & argento, & ære, & marmore, & gemmis, & diuerſitate lignorum. Exod. 31. Deinde ſequitur: Beſeleel fecit duos etiam Cherubin ex auro ductili, quos poſuit ex utraque parte propitiatorij. Exod. 37.

Idem conuincit etiam iſte ſcripturæ locus: Oravit Moyſes pro populo, & locutus eſt Deus ad eum: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, qui percuffus reſpexerit eum, viuet. Num. 21.

Ite, is qui 1. Paralip. cap. 28. extat, vbi dicitur Danid aurum, & argentum Salamon dedit ad leones, & leuinculos inde conſciendos.

Vnde luce meridiana clarius euadit, non omnem ante expreſſam ſimilitudinem, neque omnem creaturarum artiſicioſam figuracionem, à Deo hoc primo præcepto interdiciſſimè fuiſſe: ſed talem duntaxat ſimilitudinem, quæ vel ipſa pro Deo coleretur, vel quæ ad falſi Dei honorem conſtructa, in aliqua haberetur veneracione.

Hinc quoque palàm eſt imaginum vſum apud Catholicos receptum, & ab Eccleſiâ approbatum, nihil habere commune cum eo, quod hoc primo Decalogi præcepto prohibetur: quippe, qui longiſſimè ab idololatriarum ſuperſtitioni, & pietate diſtat. Non enim poteſtatem, dignitatem, aut vim diuinam Catholici imaginibus tribuunt, neque eas, vt Deos colunt, neque etiam ad falſi, & commenticij alicuius Dei veneracionem eas habent, ſed ut vel per eas, vel coram iis Deum ipſum, & ſanctos (intimos eius amicos) honore qui illis debetur, aſſiciant. Sanctos enim, qui in cælo ſunt iuſte honorari, nemo, niſi fide, & communi ſentiu priuatus, negauerit. Nam, ſi rectè viſus illuſtri aliqua uirtute, aut dignitate præditos, uel corporis inclinatione, uel capitis aptatione, uel alio uenerationis gène honoramus, & colimus, exemplo D. uidiſ, qui (ut ſcriptura commemorat. 1. Reg. 24.) prius in terram Saul adorauit, an non longè iuſtus eſt, b. ſanctos cum Chriſto in cælis feliciter, regnantes, perfectiſſimæque uirtutem iam præditos, ac ſummam dignitatem propter glorioſum certamen, quod in præſenti uita certauerunt adeptos, quos Chriſto hoc eis promittente. Ioan. 12.) nunc ipſe pater cæleſtis honorificat, & nos quoque miſellos adhuc, & uiles humunciones honorare? Rectè denique, & citra primi iſtius præcepti tranſgreſſionem, ut nos in ſuis apud Deum precibus adiuuent, ſanctos rogamus. Neque hoc magis ſi cum ullius diuini præcepti uiolatione, uel cum mediatoris noſtri Jeſu Chriſti iniuria, quam illud, quod Paulus Romanos Corinthios, Teſſalon. Hebræos, &c. ſuis apud Deum deprecatores conſtituit, dicens: Fratres orate pro nobis. 2. Theſſ. 3. & Heb. 13. Item, Adiuuatis me in orationibus ueſtris pro me ad Deum. Rom. 15. & 2. Cor. 1. Itaque omnem iſtū apud Catholicos uſitatum, & receptum, tum imaginum, tum regnatum cum Chriſto ſanctorum cultum, & honorem, quod totus ad unius Dei Opt. Max. laudē, & gloriam referatur, atque redundet, ſanctum, & Deo gratum eſſe rectè Eccleſiâ iudicauit, & pii omnes eius auctoritati (ut decet) morigero, & lubentij animo ſeſe ſubiicientes, idem ſermiter credunt, atque profitentur.

a Quibus debeatur honor, 22. q. 103. 2. c. Quomodo aliter Deus honoratur, & aliter eius creatura, 22. q. 103. 2. 1. m. & q. 103. 3. 0.

b An

Penitentiæ autem ipſa peccata, 3 forma uerò iſta, Ego te abſoluo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. 4 In qua pronuntianda, tamen rectè, non tamen neceſſariò manus impoſitio adhibetur. Atqui hoc Sacramentum non ſimpliciter homini, ſed ei, qui peccauit, eſt ad ſalutem neceſſarium, ſaltem ex ea parte, qua interdum de commiſſo peccato animi dolorem (8 quem peccator quædam uiuere, ſaltem 9 habitu continuare debet) comprehendit. Itaque 6 rectè ſecunda poſt naufragium tabula iſtud Sacramentum à ſacri Doctõribus uocatur. 10 Ad quam quidem tabulam non tantum ſemel, ſed quotieſcunque nouorum peccatorum fluctibus iactatur animus, Chriſtiano conſigere licet.

Sūma qd. 85. in ſex partes diuiſa. Penitentiæ effectus i peccatis lethaliſſimis delendis.

Sūma qd. 86. in ſex partes, ut ſuperior diuiſa. Penitentiæ effectus i peccatis lethaliſſimis delendis.

Sūma qd. 87. quadriſariam diuiſa. Penitentiæ effectus i peccatis uenialibus delendis.

Sūma qd. 88. quadriſariam diuiſa. Peccatorum remiſſionum reditus.

Sūma qd. 89. in ſex partes diuiſa.

æſtimatione, qua ante, apud Deum habeantur, 3 Itaque Penitentiæ licet innocentia ſtatuſ ſemel, perditus non reparatur, & vis ad reſtatuendam eccleſiaſtica dignitates ob certa facinora ſine recuperationis amittantur, poteſt nihilominus hoc per Penitentiæ Sacramenti priſtinam apud Deum prius ac recuperare dignitatem. 6 Non tamen eouſque extendenda eſt huius Sacri uis, & operatio, ut etiam mortuas actiones (quæ ex ſuo quidē genere ſaudabiles ſunt, ſed ex charitatis fonte, & gratiæ ſtatu non promanarum) uiuas, & ad uitam æternam promerendam efficaciſſimas reddere poſſit.

Axioma 31. Penitentiæ, qua ratione eſt Sacramentum, ex 2 his tribus conſtat 1 partibus, Animi dolore, ſeu Contritio, ne, Confessione, atque Satisfactione. 4 Qua ratione autem eſt uirtus, has duas ſpecies ſibi ſubiectas habet, Penitentiæ ante Baptiſmum, & penitentiæ poſt Baptiſmum, quæ ulterius in lethaliſſimam, & leuiſſimam partem Penitentiæ diſtribuitur.

Que ſequuntur, ex tertiæ partis Summæ, quam S. Thomas morte occupatus, imperſectam reliquit, Supplemento ſunt deſumpta.

Axioma 32. Contritio eſt dolor animi ob peccatum ante com miſſum ſuſceptus, cum propoſito conſitendi, atque ſatiſfaciendi, qui cum ex 2 uirtute, & uoluntate peccati deſeſtante naſcatur, 3 palàm eſt falſam, & abſurdam eſſe illorum opinionem, qui putauerunt attritionem poſtea contritionem ſuſcipere poſſe.

Axioma 33. Contritio nec pœna malum, nec 2 originis peccatum, nec 5 alienum, nec 4 futurum, ſed proprium duntaxat, idque præteritum reſpicit delictum, ita ut de culpis ante perpetratis, tam 3 uenialibus, quàm 6 lethaliſſimis, quæ conuenienti adhibita diligentiâ occurrunt, & de aliis quo tempore in memoriam redeunt, peccator contritionem ſuſcipere debeat.

Axioma 34. Contritio in ſuperiore quidem appetitu dolorem maiorem omnibus aliis doloribus, in inferiore autem ſæpenumero remiſſionem aſſert, 3 qui pro diuerſitate peccatorum nunc maior, nunc minor eſſe debet. 2 Et licet in appetitu ſuperiore uel uoluntate nunquam ſenſimius, in appetitu tamen inferiori poſſet modum excedere, proinde ita in hac parte eſt moderandus, ut & uitæ, & ualeitudinis ad officij functionem neceſſariæ ſimul ratio habeatur.

Axioma 35. Tametiſi contritionem per 1 uniuersum uitæ præſentis tempus durare oporteat, 2 tamque (quatenus per aliam uirtutum actionem permittitur) continua eſſe expediat, 3 nullus tamen in animis à corpore ſeparatis, ad quemcunque locum, ſtatim uel peruenerint, ei relictuſ eſt locus.

Axioma 36. Contritio tam ea, quæ Sacramenti pars eſt, quàm illa, quæ à uirtute proficiſcitur, remiſſionis peccati eſt cauſa. 3 Imò tantam uim habet, ut quamuis parua, magnam ſcelus delere, & 2 uehemens, peccati culpam ſimul cum pœna tollere poſſit.

Axioma 37. Peccatori, qui capitali noxa obſtrictus eſt, Confefſio, uel quæ reipſa extrinſecus peragitur, uel ſaltem, quæ uoto (quum alterius facultate erupta eſt) intrinſecus ſuſcipitur, eſt ad ſalutem neceſſaria 6 Nec ipſe ſummus Pontifex quenuquam ex hac obligatione, 2 quæ diuini iuris eſt, eximere poteſt. 5 Lice tamen iſtius graue aliquod peccatum commiſerunt, in id tempus, quod ab Eccleſiâ conſtitutum eſt, eius externam Confefſionem

nem differre, nisi ante aut mortis periculum ingruat...

Suma qd. 7. in tres partes distributa...

Confessio uirtutis a quo est, eius nimirum uirtutis...

Suma qd. 8. i. 7. partes distributa...

Tamet si legitima, & sacramentalis confessio sacerdoti...

Suma qd. 9. in 4. partes distributa...

Confessio in genere, videlicet ut confessio sit...

Quatuor conditiones, quae passim a Doctoribus sacris...

Quaedam conueniunt Confessione, ut est pars sacramenti...

Confessio a qualitate...

Licet inter has condiciones ponatur Confessionem debere esse lachrymosam...

Suma qd. 10. i. 5. partes distributa...

Non modo a culpa, & aliqua ex parte a poenae specialis...

Sacerdos ea, quae sibi sub Confessione sigillo dicta sunt...

Satisfactio proprie est illata iniuria, quemadmodum iustitia...

Tamet si nihil tantum ab homine reddi possit, quantum est...

Nemo potest uno lethali peccato retento aliud per Satisfactionem expiare...

Satisfactionis opus, laudabile, ad Dei honorem spectans...

Innocentes ea gratia quam omnes uirtutes continentur praeiudici...

Clauem (quae recte a Doctoribus definitur potestas ligandi...

Quemadmodum aqua baptismalis instrumentum est inanimatum...

Suma qd. 11. i. 5. partes distributa...

Suma qd. 12. i. 5. partes distributa...

Suma qd. 13. i. 5. partes distributa...

Suma qd. 14. i. 5. partes distributa...

Suma qd. 15. i. 5. partes distributa...

Suma qd. 16. i. 5. partes distributa...

Suma qd. 17. i. 5. partes distributa...

Suma qd. 18. i. 4. partes distributa...

(in qualigandi vis potissimum cernitur) praescribenda...

Ex duplici clauium differentia, illa, quae ordinis dicitur...

Tamet si clauium vis, & efficacia, omnes, quantum potest...

Recte Doctores tradunt excommunicationem separationem esse...

Quandoquidem ad excommunicationis sententiam ferendam...

Quo quidem ad excommunicationem sententiam ferendam...

Quo quidem ad excommunicationem sententiam ferendam...

Quandoquidem ad excommunicationem sententiam ferendam...

Quandoquidem ad excommunicationem sententiam ferendam...

Quandoquidem ad excommunicationem sententiam ferendam...

Quandoquidem ad excommunicationem sententiam ferendam...

Quandoquidem ad excommunicationem sententiam ferendam...

Nam, si excommunicationis sententia etiam familiariter...

Minoris excommunicationis poena, & maioris quoque...

Indulgentia, quandoquidem ex infinito Ecclesiae thesauro...

In solis Episcopis, siue sint, siue non sint faceret...

Quicumque aliquo lethali scelere adhuc obstinatus...

Propter multas grauissimas causas laicis tam uiribus...

De ijs, quae pertinent ad naturam, & primam institutionem...

De effectu extremae Vnctionis. Quaeestio 29.

De idoneo eius ministro. 31. Cui impertendum fit istud...

De effectu extremae Vnctionis. 30. De idoneo eius ministro...

De effectu extremae Vnctionis. 30. De idoneo eius ministro...

De effectu extremae Vnctionis. 30. De idoneo eius ministro...

De effectu extremae Vnctionis. 30. De idoneo eius ministro...

De effectu extremae Vnctionis. 30. De idoneo eius ministro...

Summa qd. 29. in 9. part. dist. 1. b. 1.

Axioma 60.

Extrema vnctio 2 vnus est 1 Sacramentum, ab 3 Apofolis quidem promulgatum, sed a Christo primum institutum. Cuius idonea, & conueniens materia est 4 oleum oliuab 6 episcopo 3 consecratum, 7 forma vero 9 legitima hac 8 deprecatio. Per istam sanctam vnctionem, & piissimam suam misericordiam, parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum. Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per auditum. Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per odoratum. Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam, parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per gustum, & locutionem. Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per tactum. Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per gressum.

Summa qd. 30. trinitatem diuinitatis

Axioma 61.

Extrema vnctio 3 nullum imprimat characterem, sed ualet 1 primo quidem, & praeceptum ad curandum animi ex peccato lethali contracta imbecillitate, & vires, firmamque ualeudinem ei restituendam, quem esse & cum delectio peccati (si modo inuentum sit) necessarii consequitur. 2 Secundo autem loco ad medendum corporis morbo. Non tamen semper hunc praestat effectum, sed tum demum, cum ita expediat succipientis saluti, & ipse nullum opponit impedimentum.

Summa qd. 32. in tres partes diuisa.

Axioma 62.

Extrema vnctio 4 administratio non ad 2 diaconum munus, & multo minus ad 1 laici conditionem, sed ad 3 solius sacerdotis pertinet officium, siue sit, siue non sit Episcopus.

Summa qd. 32. in 7. partes diuisa.

Axioma 63.

Hominiibus matura 4 aetatis, non pueris, sanae 3 mentis, non furiosis, 1 morbo aliquo, 2 in quo sit vitium, non in periculo, laborantibus, non sanis, 5 neque in extrema toto corpore, sed in his duntaxat sex 6 partibus, oculis, auribus, naribus, ore, manibus, atque pedibus (quibus impubus partibus etiam renes adungi possunt) subministranda, & dum est extrema vnctio Sacram. 7 si uero quae praegroti aliqua ex istis partibus priuati esse contingere; res corporis proxima pars loco deficientis esset inuigenda.

Summa qd. 3. si duas partes diuisa.

Axioma 64.

Cum extrema vnctio non sit ex eorum numero Sacramentorum, quae perpetuum habent effectum, non modo in 1 diuersis morbis, uerum etiam in 2 eodem si diuturnus sit, cuiusmodi sunt haec, & hydrophitis, iterari sine ulla suae dignitatis iniuria potest.

Summa qd. 34. in 5. q. distributa.

DE ORDINIS SACRAMENTO.

Ordine in genere, cuius capitulis tres sunt, 1. propria natura, & partibus Sacramenti Ordinis. Quae sit 2. effectus eius. 3. suscipiensibus Ordinem. 36. 4. Impedimento initiandorum. 39. his, quae sunt Ordinibus annexa. 40. Axioma 65.

Summa qd. 34. in 5. q. distributa.

Partim ex Thoma, partim ex Eugenij quarti Decreto Armenis dato sumptum.

Ordinis definitio, & partes.

Ordo, 3 Sacramentum est Ecclesiae 1 necessarium, 2 quo per externum signaculum interna, & spiritalis potestas ordinato conceditur. Huius porro Sacramenti 5 materia est illud, per cuius traditionem confertur

Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum uino, & patenae cum pane, porrectionem. Diaconatus per libri Euangeliorum dationem. Subdiaconatus uero per calicis uacui cum patena uacua superposita traditionem, & similiter alij Ordines per rerum ad ministeria sua pertinentium designationem. 4 forma sacerdotij haec est. Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro uiuis, & mortuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Aliorum ordinum formas, breuitatis causa, hic omittas, si quis uidere uelit, eas in Pontificali Romano late descriptas inueniet.

Axioma 56. In cuiuslibet ordinis collatione, & 1 gratia gratum faciens donatur, & 2 character imprimitur, qui 3 character baptismi quidem ex necessitate, 4 confirmationis ex congruentia, 5 inferioris autem ordinis ex ecclesiastica constitutione ante susceptionem requiritur.

Tamet si, & 4 promouens indignum ad aliquem ex ordinibus sacris, & cum conscientia peccati lethalis ordinem sacrum 1 suscipiens, uel 5 eo utens grauissime peccet, non est tamen 1 uita bonitas ad ordinis susceptionem ex parte sacramenti, sed ex parte diuini praeccepti duntaxat, necessaria. 2 Similiter quoque scriptura cognitio in eo, qui ordinem suscipit, requiritur, non quidem absoluta, sed quae ad ordinem, qui suscipitur muneretur & fungatur. dum sufficit. 3 Caterum licet uitas, atque scientia maxime ordinandos, & iam ordinatos deceant, per se tamen nemini ordinem praestare possunt.

Axioma 68. Secundum 2 numerum ministeriorum, quae ad Eucharistiae consecrationem, decentemque; tractationem opus erant, 1 septem clericorum ordines sunt instituti, 3 quibus tres supremi, quod circa materiam consecratam versentur, sacri reliqui uero, quod in materia non consecrata occupati sunt, non sacri recte nominantur. 4 Distinguntur etiam isti ordines, quod singulorum propriae quaedam sint, & distinctae functiones. Nam ostiarij est officium templi curam gerere, ad dignos recipiendos, indignos uero repellendos. Lectoris pronuntiare lectiones, & prophetarum oracula populo declarare, exorcismos ab energumens, & catechumenis demonum uexationes exorcismis depellere. Acolyti luminaria in sacrario preparare, cerere gestare, ac urceolos cum aqua & uino subdiacono ministrare subdiaconi, urceolum, aquam, & mantergum episcopo, praebere, & diacono ad lauandas manus subministrare, epistolam legere, oblationes a populo recipere, & eas uel super altare collocare, uel diacono tradere, item calicem, & patenam ad altare delata diacono dare, in calicem uel uinum, & aquam infundere. Diaconi sacerdoti assistere, & ei ministrare, in his potissimum Sacramentis, Baptismo, Eucharistia componere mensam Domini, crucem ferre, Euangelium, & Epistolam populo explanare, & sanguinem Domini eidem dispensare. Sacerdotis absolvere, ligare, Dei dona benedicere, & praecipue corporis, & sanguinis Domini Sacramentum conficere. 5 Qui quidem sacerdos tum demum suum characterem recipit, quum illi sub certa uerborum forma calix traditur.

Axioma 69. 1 Ordinis Sacramentum solus Episcopus conferre potest, 2 quam eius potestatem, nec suspensio 5 nec heresis (modo legitima uerborum forma, & Ecclesiae intentio salua maneat) tollendi uim habet. Qui tamen a suspensio, uel heretico ordinatur Episcopo, propter peccati obitaculum, quod in ipso est, gratiam non consequitur, nec accepto ordine, propter iurisdictionis, in eo qui ordinauit, defectum, uti potest.

Axioma 70. 1 Pueri usu rationis adhuc carentes, item 3 serui, qui in aliena sunt potestate, 4 atque homicidae, qui humano sanguinem manus suas polluerunt, cum 5 nothis, &

Summa qd. 35. in 5. partes distributa.

Ordinem suscipientium qualitas.

Ordinum distinctio

Summa qd. 38. bifaria distributa.

Ordinem conferens.

Ordinem impediens.

b An sancti nunc sint beati? 1. q. 85. r. 2. m. 22. q. 28. r. 1. m. & q. 83. r. 3. q. 5. l. 5. Sup. q. 69. 2. c An sancti sint orandi? 22. q. 4. o. & Sup. q. 72. 2. An sancti, qui sunt in patria, orant pro nobis? 22. q. 83. r. 1. o.

An orationes sanctorum pro nobis ad Deum saltem semper exaudiantur? Sup. q. 72. 3. o.

Ex praecceptis autem Ecclesiae quinque sunt, quorum uel obseruatio, ita etiam cognitio omnibus Christianis est necessaria.

I. Dies festos ab Ecclesia praescriptos celebrato.

II. Missam integram singulis festis, atque Dominicis diebus audire.

III. Indicta certis diebus ieiunia, & ad nonnullis cibis, quo tempore illorum usus prohibitus est, abstinentiam seruato.

III. Sacerdoti proprio, uel alij eius locum tenenti, singulis saltem annis confiteor.

V. Sacrosanctam Eucharistiam, minimum semel in anno, idque ad Paschalem solennitatem, sumere.

Quae quidem omnia tam diuina, quam Ecclesiastica praeccepta duobus sequentibus inclusa tenentur:

Primum est, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua, & ex omni seruitute tua.

Alterum est, Diliges proximum tuum, sicut teipsum.

Ex praecceptis autem Ecclesiae. An Ecclesia possit condere legem in pertinentibus ad cultum Dei? 22. q. 10. 10. c.

An lex humana imponat homini necessitatem in foro conscientiae? 22. q. 96. 4. o.

Dies festos. Vide 3. m. mandatum Decalogi de festis. 12. q. 103. 4. 4. m. 22. q. 40. 4. & quaest. 122. 4. o. & 147. 5. c.

Indicta certis diebus. An ieiunium sit in praeccepto? 22. q. 147. 3.

An omnes ad ieiunia Ecclesiae teneantur? 22. q. 147. 4. o.

An conuenienter determinata sint tempora ieiunij Ecclesiae? 22. q. 147. 5. o.

Et ad nonnullis cibis. An conuenienter ieiunantibus indicatur abstinentia a carnibus, ouis, & lacticijs? 22. q. 147. 8. o.

Sacerdos proprio. De ministro confessionis, Suppl. q. 8. o.

An sit necessarium, quod homo confiteatur proprio sacerdoti? Sup. q. 8. 4. o.

An possit aliquis alteri, quam proprio sacerdoti confiteri ex privilegio, uel mandato superioris? Suppl. q. 8. 5. o.

An in fine uitae penitens possit a quolibet sacerdote absolui? Sup. q. 8. 6. o.

Singulis saltem annis confiteor. An omnes ad confessionem teneantur? Sup. q. 6. 3. o.

An quis statim post peccatum admissum teneatur confiteri? Sup. q. 6. 5. o.

An possit cum aliquo dispensari, ne confiteatur homini peccata? Sup. q. 6. ar. 6. o.

Sacrosanctam Eucharistiam. An liceat cessare omnino a communione? 3. q. 80. 11. o.

Praeccepta duobus sequentibus. An duo haec praeccepta de charitate sufficiant? 22. q. 4. 4. 3. o.

Diliges Dominum Deum tuum. An conuenienter mandetur Deus diligere ex toto corde? 22. q. 44. 4.

An conuenienter addatur huic praeccepto, Et ex tota anima tua? 22. q. 44. 5. o.

Quid per haec quaeritur. Ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua intelligatur? 22. q. 44. 5. o.

An praecceptum hoc de dilectione Dei possit seruari in uita? 22. q. 44. 6. o.

Diliges proximum tuum. An conuenienter detur praecceptum de dilectione proximi? 22. q. 44. 7. o.

Quid proximus? Ibidem. c. prin.

Sicut teipsum. An aliquid ergo debeat proximum aequaliter sibi diligere? 22. q. 44. 7. c.

Contra grassantem de fide sine operibus haeresim breuis admonitio.

T V M ex ista praecceptorum, tam diuino, quam Ecclesiasticorum, ad hominem in diuino cultu, & morum integritate continentium, praescriptione, tum etiam ex eo loco, ubi Christus saluator noster apud Matt. cap. 7. dicit: Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum; sed qui facit uoluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum. Item cap. 19. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata, palam est, uanum esse, & a Dei Christi saluatoris nostri doctrina alienum, dogma grassantium nunc haereticorum, qui asserunt bona opera, religiofamque sanctorum praecceptorum obseruationem nullus esse momenti neque ualoris, ad aeternae uitae gloriam promerendam.

Qui asserunt bona opera. An bona opera sint meritoria uitae aeternae? 12. q. 114. 3. o.

An bona opera promerentur augmentum charitatis, & gratiae? 12. q. 114. 8. o.

An bona opera requirantur ad beatitudinem consequendam? 12. q. 5. ar. 7. o.

Item quoque manifeste conuincunt Christi redemptoris nostri uerba, tum ad beatos, tum etiam ad damnatos, in extremo iudicio profertenda.

Ad beatos quidem haec: Venite benedicti patris mei, possidere paratum uobis regnum a constitutione mundi: Esuristi enim, & dedisti mihi manducare; Sisti mihi, & dedisti mihi bibere; Hospes eram, & collegisti me; Nudus, & operuisti me; infirmus, & uisitasti me; & in carcere eram, & uenisti ad me.

Et paulo post: Amen dico vobis, quamdiu feceritis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Ad damnatos autem proferenda ista: Descende a me maledicti in ignem eternum; qui parati estis diabolo, & angelis eius, Et serui enim, & non dedistis mihi manducare; Siviui, & non dedistis mihi potum; & spes eram, & non collegistis me; nudus, & non operuistis me infirmus, & in carcere, & non visitastis me.

Et paulo post: Amen dico vobis, quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternum, iusti autem in vitam eternam.

Idem dogma falsum arguit ista quoque; B. Pauli verba, Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Ad Rom. 2. cap.

Similiter ista, Deus reddet unicuique secundum opera eius, Ad Rom. eod. cap.

Et aperitissima illa, quibus ait idem Apostolus, Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. 1. Corinth. 13.

Denique istam sententiam, Fides sine operibus mortua est, Iacobi cap. 2. ea potissimum mente, atque intentione Iacobus Apostolus scripsisse, atque posteritati tradidisse videtur, vt omnibus Christianis aduersus istius falsi dogmatis virus, loco salutaris antidoti, atque remedit esset.

DE IUSTITIA CHRISTIANA

Iustitia Christiana, de qua loquitur Christus saluator noster apud Matth. cap. 5. dum ait, Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam Scribae & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum, nihil aliud est, nisi animi mundities quaedam, & ab omni peccati, saltem lethalis macula puritas coniuncta, vel actu, vel habitu, cum legis obseruatione. Possit & sic definiri: Iustitia Christiana est talis animi affectio, seu habitus, vnde quae sancta, iusta, Deoque grata in dictis, factis, atque cogitationibus sunt, ad cultum diuinam maiestatis debitum persoluendum proficiscuntur.

Iustitia Christiana, siue interior, quid? 12f. q. 113. r. c. Quomodo iustitia Christianorum abundet plus, quam iustitia Scribarum, & Phariseorum? 12f. q. 91. s. c. De iustitia, vt est virtus cardinalis, 22f. q. 58. o. & 12f. q. 113. r. c.

Iustitiae Christianae duo sunt officia. Declinatio a malo, seu obseruatio eorum praeceptorum, siue diuinorum, siue Ecclesiasticorum, quibus malum interdicitur. Operatio boni, seu eorum praeceptorum, quibus id, quod bonum, sanctum, & diuinae maiestati acceptum est facere iubemur, executio.

Iustitiae Christianae duo sunt officia, declinatio a malo, An declinatio a malo, & facere bonum sunt partes iustitiae? 22f. q. 79. r. o. An transgressio sit speciale peccatum? 22f. q. 79. 2. o. An ommissio sit speciale vitium? 22f. q. 79. 3. o. An transgressio sit peccatum sit grauius peccatum omissionis? 22f. q. 79. 4. o.

ADMONITIO.

EX hac bipartita iustitiae Christianae officiorum diuisione satis intelligitur duplicem in vita praesenti hominibus propositam esse viam, vnam latam, atque vagam, per ampla videlicet, & frequentia vitiorum compita, quae ducit ad mortem eternam; & alteram arctam, & definitam, (per virtutis nimirum angustum, & a paucis calcatum tramitem) quae ducit ad eternae vitae sempiterna gaudia; quarum hanc sequendam, illam vero fugiendam grauissimè monet Christus saluator noster, apud Matth. his verbis: Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est, quae ducit ad perditionem; & multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta est via, quae ducit ad vitam; & pauci sunt, qui inueniunt eam. cap. 7.

Quod autem via virtutis sit angusta, & vitioum iter amplum, & spatiosum, nemini mirum videri debet: Quemadmodum enim in iaculando, signi propositi attingendi vitium est trames, isque per angustum, & inuentu admodum difficili; aberrandi vero ab eo signo, innumerabiles sunt viae, atque rationes; per quarum aliquam vt facillime, ita etiam frequentissime a iaculatoribus telum mittitur.

Similiter boni operis perficiendi, & alicuius virtutis laudem assequendi, vnica est, eaque arcta, & certis limitibus definita ratio; vltra quam citraue nequit consistere rectum. At a virtutis actione, tum per exuperantiam, tum per defectum, in quibus situm est vitium, deflectentes viae, & prauè agendi rationes sunt infinitae; in quas & procliuissimè, & sapissimè, in vitae cursu modo rando, labitur infirmitas humana.

Huc etiam accedit, quod homo propter peccati originis nondum penitus extirpati reliquias, ad malum sit, quam ad bonum pronior; vt statuit Deus ipse apud Moysen his verbis. Si sur, & cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentia sua. Gen. 8. cap.

Porro ad hanc iustitiae Christianae officia feliciter, & ad salutem eternam consequendam vtiliter exequenda, opus est in primis diuino auxilio, & gratia, voluntatem hominis ad ea suscipienda mouente, atque inducente, & ad constanter in iis perseverandum confirmante, quae assiduis precibus a Deo omnium bonorum auctore, & largitore benignissimo est flagitanda. Opus est etiam praeceptorum, tam diuinorum, quam Eccle-

Ecclesiasticorum, necnon peccatorum, atque virtutum mediocri saltem cognitione.

Ad malum sit, quam ad bonum pronior. Cur homo procliuior est ad malum, quam ad bonum? 12f. q. 71. 2. 3. m.

Opus est in primis diuino auxilio. An homo possit velle, & facere bonum absque gratia? 12f. q. 109. 2.

An possit homo sine gratia per sua naturalia praecepta legis implere? 12f. q. 109. 4. o.

An homo possit sine gratia non peccare? 22f. q. 22f. 109. 8.

Et ad constanter in iis perseverandum confirmante. An homo in gratia constitutus, non indigeat auxilio gratiae ad perseverandum. 12f. q. 109. 10. o. & 22f. q. 137. 4. o.

De praeceptis supra, cum de Charitate ageremus, a nobis dictum est; sequitur itaque nunc, vt de peccatis, atque virtutibus aliquid addicamus: quod breuiter, & summam (vt praesentis libelli postulat ratio, ea dumtaxat quorum cognitionem ad iustitiam Christianam colendam, plurimum habere momenti arbitramur exponendo) fatiemus.

DE PECCATO.

Peccatum (auctore Ambrosio in libro De Paradiso) nihil aliud est, nisi legis diuinae praerogatio, & caelestium inobedientia praeceptorum.

estque duplex, Communis originis, quod ex primorum parentum inobedientia ortum, nascendo contrahimus. Propria actionis, quod propria quisque voluntate committit.

Huius generis peccatum a fallaci suggestione incipiens, delectatione crescit, consensuque perficitur, atque, vt patet latissime, ita plurimè, ac distinctissime sunt eius diuisiones, de quibus quatuor, quae sequuntur, Christianae religionis titulis scitu maxime sunt necessariae.

Prima.

Peccatum propriae actionis committitur. Cogitatione, Verbo, Opere, Ommissione.

I I.

Peccatum propriae actionis nascitur ex Ignorantia, Infirmitate, & Malitia.

Capitula septem, In spiritum sanctum, 6. Lethale, quod animae praesentem adfert mortem, de qua Ezech. 18. cuiusmodi sunt ista, Peccatum propriae actionis, est Veniale, cui venia facile tribuitur, & sine quo in hac mortali vita, ne iusti quidem, quantumvis sancti, viuunt; verè cum aliis dicentes: Dimitte nobis debita nostra. Matth. 6. Nec tamen propterea iusti esse desinunt.

Peccatum, auctore Ambrosio) Peccatum; quid? 12f. q. 71. 6. o. Communis originis) De peccato originali. 12f. q. 81. v. que ad q. 84. am. Prophetae actionis) De peccato aequali, 12f. q. 71. vsque ad q. 90. am. Prima) An conuenienter diuidatur peccatum in peccatum cordis, oris, & operis, ac omissionis. 12f. q. 72. 6. & 79. 11. d. De peccato, quod nascitur ex ignorantia, 12f. q. 76. o. De peccato, quod nascitur ex infirmitate, 12f. q. 22f. 77. o. De peccato, quod nascitur ex malitia, 12f. q. 78. o. Peccatum propriae actionis est aut lethale, aut veniale) De diuisione peccati in peccatum mortale, & veniale, & comparatione venialis peccati ad mortale, 12f. q. 72. 5. o. q. 88. o. De veniali peccato, secundum se considerato, 12f. q. 22f. 89. o. Capitalia (septem) Quid capitale? 12f. q. 85. 3. c. An sint septem vitia Capitalia? 12f. q. 85. 4. o. Superbia, De superbia, 12f. q. 84. 2. & 22f. q. 162. & q. 163. 1. & 2. An superbia sit vitium capitale? 12f. q. 84. 2. o. & q. 62. 1. o. Auaritia,

Auaritia) De auaritia, 12f. q. 84. 1. o. & 22f. q. 118. o. An auaritia sit vitium capitale? 22f. q. 84. 1. o. & 22f. q. 118. 7. o. Luxuria.) De luxuria, 12f. q. 84. 4. c. & 22f. q. 15. 3. o. De speciebus luxuriz, 22f. q. 154. An luxuria sit vitium capitale? 22f. q. 153. 4. Inuidia.) De inuidia, 12f. q. 84. 4. c. & 22f. q. 36. An inuidia sit vitium capitale? 22f. q. 36. 4. o. Gula.) De gula, 22f. q. 84. 4. c. & 22f. q. 148. o. An gula sit vitium capitale? 22f. q. 148. 5. o. De ebrietate, 22f. q. 150. Iracundia.) De iracundia, 12f. q. 84. 4. c. & 22f. q. 158. o. An ira debeat poni inter vitia capitalia? 22f. q. 158. 6. Acedia.) De acedia, 12f. q. 84. 4. c. & 22f. q. 35. An acedia debeat poni vitium capitale? 22f. q. 35. 4. o. In spiritum sanctum, (sex.) De peccato in spiritum sanctum, & singulis eius speciebus, 22f. q. 14. o. Homicidium.) De homicidio, 22f. q. 64. 2. potissimum. Peccatum Sodomiticum.) De peccato Sodomitico, 22f. q. 145. 11. & 12f.

III.

- Proprium, quod a nobis ipsis perpetratur. 1. Consilio. 2. Inssu. 3. Consensu. 4. Irritatione. 5. Laudatione, seu assentione. 6. Retentione culpę alię ne, quę erat patefacienda. 7. Connuentia. 8. Rei alienę participatione. 9. Iniqua facti alieni defensione.

Alienum) De peccatis alienis, 22f. q. 62. 7. c.

Admonitio.

Ad pleniorẽ cognitionem, & cautiorem suam istius generis peccatorum (quę, quodd propria cuiusque voluntate committantur, proprię actionis peccata vocauimus) duo sunt præterea scienda.

Prius est, quodlibet huius generis peccatorũ vel grauius, vel leuius esse posse, pro circumstantiarum vel aggrauantium, vel extenuantium ratione, adeo vt quod diximus lethale ex suo genere, (sepenumero propter extenuantem circumstantiam veniale fieri possit.

Sunt autem circumstantię, quibus vel aggrauatur, vel extenuatur peccati culpa, octo, hoc verficulo comprehensę.

Quis, quid, ubi, quare, per quos, cur, quõ, quando. Alterum est, vel omnia istius generis peccata, vel certę maximam eorum partem, per sensus

exteriorẽ, qui sunt visus, auditus, olfactus, gustus, & tactus, veluti per fenestras quoddã ad animum corrupendum aditum habere.

Proinde isti sensus, summa cura, atq; vigilantia omnibus, qui æternę animi sui salutis consilium volunt, custodiendi sunt; & ab omni eo, quod peccati occasionem præbiturum creditur sedulo cohibendi.

Vel grauius.) Grauitas peccatorum vnde metienda? 12f. q. 73. ar. 3. & sequentibus.

An circumstantiã aggrauet peccatum? 12f. q. 73. 7. o. De circumstantiis humani actus, 12f. q. 7. o.

Alterum est.) An apprehensio sensus sit causa peccati? 12f. q. 75. 2. c. 1. m. & 3. m. & q. 77. 1. c. & ar. 5. o.

DE VIRTUTE.

VIRTUS est sancta, & diuinis oculis grata, diuinoq; beneficio accepta animi affectio, seu qualitas, vnde quę cogitando, loquendo, & quiduis aliud agendo, recte, laudabiliter, sancte, & diuinę voluntati conuenienter fiunt, proficiuntur.

Virtus est sancta.) De essentia virtutis, 12f. q. 55. o. Virtus quid? 12f. q. 55. 4.

Virtutis, quemadmodum ei contrarij peccati, varię sunt differentię, atque speciei, quatuor præcipuę, & Christianę religionis titoni scitu maxime necessarię sequenti diuisione comprehenduntur.

Table with 4 columns: Virtus est, Theologica, Cardinalis, Capitalibus vitis contraria, Consilij evangelici, Iustemutem maxime decens, and a list of virtues like Fides, Spes, Charitas, Prudentia, etc.

Theologica) De virtutibus Theologicis, 12f. q. 62. o. & q. 64. 4. o.

Cardinalis.) De virtutibus Cardinalibus, 12f. q. 61. o.

Prudentia) De prudentia, 22f. q. 47. & sequentibus vsque ad 57. m.

Iustitia.) De iustitia, & pertinentibus ad eam, 22f. q. 57. & sequentibus vsque ad quæst. 123. am.

Fortitudo.) De fortitudine, 22f. q. 123. & seq. vsque ad quæst. 141.

Temperantia.) De temperantia, 22f. q. 141. cum quibusdam aliis, quę ei annexa sunt, 22f. q. 141. & seq. vsque ad quæst. 171. am.

Humilitas) De humilitate, 22f. q. 16. 1. o.

Liberalitas) De liberalitate, 22f. q. 117

Castitas) De castitate, 22f. q. 151.

De virginitate, 22f. q. 152. o.

Charitas) De charitate, 22f. q. 23. & sequentibus vsque ad quæst. 47.

Temperantia) De abstinentia, 22f. q. 146. o.

De sobrietate, 22f. q. 149.

Manuetudo) De clementia, & mansuetudine, 22f. q. 157. o.

Pia sedulitas) De gaudio, quod est de bono diuino, 22f. q. 28. o.

Consilij Evangelici) De consiliis Evangelicis, & eorũ numero, 12f. q. 108. 4. o. & 22f. q. 186. 2. ar. & sequentibus artic.

Verecundia) De verecundia, 22f. q. 144. o.

Obedientia) De obedientia, 22f. q. 104. o.

Huc quoque pertinent ista.

Tria bonorum operum genera) Precatio, De precatione, 22f. q. 83. o. Ieiunium, De ieiunio, 22f. q. 147. o.

Eleemosyna, quę 5 Corporalis, & est bipartita, 2. Spiritualis.

Eleemosyna) De eleemosyna, 22f. q. 32. o. An eleemosyna quaedam sit corporalis, & quaedam spiritalis? 22f. q. 32. 2.

Eleemosyna corporalis est simplex.) 1. Esurientes pascere. 2. Sibi inuisis porum dare. 3. Nudos operire. 4. Caprinos redimere. 5. Aegrotos visitare. 6. Peregrinos hospicio excipere. 7. Mortuos sepelire.

Eleemosyna corporalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est simplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

Eleemosyna spiritalis est duplex.) 1. Peccantes corrigere. 2. Ignorantes docere. 3. Dubitantibus recte consulere. 4. Pro salute proximis orare. 5. Consolari mæstos. 6. Improborum iniurias ferre patienter. 7. Aliorum offensam remittere.

2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

4. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.

8. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Eodem spectant.) De beatitudinibus, 12f. q. 69. o.

Quid per beatitudines intelligatur, 12f. q. 69. 1. c.

Quomodo præmia beatitudinum compleantur in hac vita, 12f. q. 69. 2. 3. m.

Beatorum octo genera.) Cum B. Lucas solum quatuor beatitudines enumeret, quomodo igitur octo assignantur? 12f. q. 69. 3. 6. m.

Cum in sacra scriptura plures beatitudines enumerentur, quã hæ octo, cur solum octo recenseantur? 12f. q. 69. 3. 4. m.

Beati pauperes spiritu.) Quid hic significetur, 12f. q. 69. 3. c.

Ipsorum est regnum.) An regnum cælorum tanquam præmium conuenienter promittatur pauperibus spiritu? 12f. q. 69. 4. c.

Beati mites.) Qui dicantur mites? 12f. q. 69. 3. c.

Quoniam ipsi possidebunt terram.) Cur Dominus mitibus repromisit possessionem terrę? 12f. q. 69. 4. c.

Cum omnia bona in regno cælorum continentur, cur adduntur ista præmia? 12f. q. 69. 4. 1. m.

An sicut in beatitudinibus proceditur ascendendo, ita etiam in præmiis procedatur ascendendo? 12f. q. 69. 4. 3. m.

Beati qui lugent.) Quinam hic significantur? 12f. q. 69. 3. c.

Quoniam ipsi consolabuntur.) Cur lugentibus Christus promittit consolationem? 12f. q. 69. 4. c.

Qui esuriunt.) Quanam beatitudo, siue opus virtutis hic exprimitur, 12f. q. 69. 3. c.

Quoniam ipsi saturabuntur.) Cur esurientibus tanquam præmium assignatur saturatio? 12f. q. 69. 4. c.

Beati misericordes.) Quinam hic designantur? 12f. q. 69. 3. c.

Quoniam misericordiam consequentur.) Cur Dominus misericordibus promittit misericordiam? 12f. q. 69. 4. c.

Mundo corde.) Cur 6. beatitudo ponitur. Beati mundo corde? 12f. q. 69. 3. c.

Quoniam ipsi Deum videbunt.) Cur mundis corde promittitur visio Dei? 12f. q. 69. 4. c.

Beati pacifici.) Cur 7. beatitudo ponitur. Beati pacifici? 12f. q. 69. 3. c.

Quoniam filij Dei.) Cur pacificis promittitur gloria filiationis Dei? 12f. q. 69. 4. c.

Beati qui persecutionem.) Cui requisito ad terrenam beatitudinem hæc beatitudo opponitur? 12f. q. 69. 3. 6. m.

Ad quam virtutem pertinet pati persecutionem, Ibidem. Quoniam ipsorum est regnum cælorum.) Cur regnum cælorum ponitur pro præmio in octaua beatitudinis, cum positum sit tanquam præmium, & merces primę beatitudinis? 12f. q. 69. 4. 1. m.

Eodem.

Eodem quoque spectat.

Duplex meditatio, videlicet,

- Propriae conditionis, cuius quinque sunt partes,
  1. cur creatus sum?
  2. quid sum?
  3. ubi sum?
  4. unde venio?
  5. quo vado?
- Quatuor nouissimorum, quae sunt, Eccl. 7.
  1. Mors.
  2. Iudicium extremum.
  3. Inferi.
  4. Gloria caelestis, seu beatitudo aeterna.

Cur creatus sum) De ultimo fine hominis, 1^a. q. 93. o. 12^a. q. 1. & seq.

Quid sum) De statu primi hominis, q. 94. & seq. vsque ad 103^a. m.

De corruptione boni naturae, 12^a. q. 85. o.

An peccatum originis trāseat per originem in omnes? 12^a. q. 81. 3. o.

De miseris, & poenis, quibus homo subicitur propter primum peccatum, 12^a. q. 164. 1. & 2.

Vbi sum) De expulsiōe hominis ē paradiso, 22^a. q. 64. 2. 4^a. & 5^a. m. & 1^a. q. 102. 2. 3^a. m.

Vnde venio) De productione hominis, 1^a. q. 91. o. & 92.

An corpus primi hominis sit formatum de limo terrae? 1^a. q. 91. 1. o.

Quo vado) De quatuor nouissimis, quae sunt mors, de qua 12^a. q. 81. 3. 1^a. m. & q. 85. 5. & 6.

Iudicium extremum, de quo 3^a. q. 59. 4. & 5. Supp. q. 88. & q. seq. vsque 91^a. m.

Inferi, de quibus 3^a. q. 54. 4. 3^a. q. 52. Supp. quæstio. 60.

De poena damnatorum, Sup. q. 97. & seq. vsque ad fi. & gloria caelestis, seu beatitudo aeterna, de qua 1^a. q. 23. 12^a. q. 2. q. 3. q. 4. & q. 5^a. Sup. q. 93.

De dotibus beatorum, Sup. q. 95. o.

DE SACRAMENTIS.

Sacramentum est diuinæ, & latentis gratiæ externum atque sensui expositum signum ad hominalem æternam salutem promouendam, diuinius ordinatum.

Quinque in Euangelica lege à Christo Salvatore nostro scripte sunt instituta, nimirum,

- Baptismus.
- Confirmatio.
- Eucharistia.
- Pœnitentia.
- Extrema vnctio.
- Ordo.
- Matrimonium.

De sacramentis.) De sacramentis, 3^a. p. q. 60. & q. seq. vsque ad finem. & Supp. q. 1^a. & seq. vsque ad quæstio. 69.

Sacramentum est diuinæ.) Sacramentum quid? 3^a. q. 60. o.

Est diuinæ) Cuius rei sacra sit sacramentum signum, 3^a. q. 60. 2. o. & 3. o.

Externum) An sacramentum sit semper aliqua res sensibilis? 3^a. q. 60. 4.

Ad hominis æternam salutem) De necessitate, & effectu sacramentorum, 3^a. q. 61^a. o. & 62. o.

Septem sunt) De numero sacramentorum, 3^a. quæst. 65^a. o.

BAPTISMVS est nouæ legis primum Sacramentum, in ablutione corporis exteriori, & legitima verborum pronuntiatione, secundum Christi institutionem consistens, quod tam paruulis, quam adultis ad salutem est necessarium. Hoc sacramento plena peccatorum excepta remissione, spiritaliter regeneramur in nouam creaturam, & qui antea eramus filij ire, tunc filij Dei hæredesque, Christi autem nostri redemptoris coheredes efficiamur.

Baptismus est) De baptismo, 3^a. q. 66^a. & seq. vsque ad q. 72^a. m.

Est nouæ legis primum) An baptismus sit à Christo institutus, & quando? 3^a. q. 66. 2. o.

In ablutione corporis) An baptismus sit ipsa ablutio? 3^a. q. 66. 1. o.

De materia baptismi, 3^a. q. 66. 3. & 4.

Et legitima verborum pronuntiatione) An in sacramentis requirantur verba? 3^a. q. 66. 6. 7. & 8.

De forma baptismi, 3^a. q. 66. 5. o.

Tam paruulis, quam adultis) De suscipiendis baptismum, 3^a. q. 68. o.

An sine baptismo nullus possit saluari? 3^a. q. 68. 2. o.

An pueri sint baptizandi? 3^a. q. 68. 9. o.

An, pueri in materis vteris existentes, possint baptizari? 3^a. q. 68. 11. o.

Hoc plena peccatorum accepta remissione) De effectibus baptismi, 3^a. q. 69. o.

An homo per baptismum liberetur ab omni peccato, & ab omni reatu peccati? 3^a. q. 69. 1. & 2.

Spiritaliter regeneramur) Cur baptismus dicatur regenerationis? 3^a. q. 66. 9. c.

In nouam creaturam) An per baptismum conferantur gratia, & virtutes? 3^a. q. 69. 4. 5. & 6.

Hæredesque Christi) An effectus baptismi sit: hereditas regni cælestis? 3^a. q. 69. 7. o.

CONFIRMATIO, Sacramentum est, quod baptizatis ab Episcopo confertur in frōte, per sacrum Chrisma, adhibita certâ verborum forma. Hæc fidem corroborat, & homini Christiano ad nomen Domini, quandounque opus est, intrepidè profitendum animum addit.

Confirmatio) De confirmatione, 3^a. q. 72. o.

Sacramentum est) An confirmatio sit sacramentum, 3^a. q. 72. 1. o.

Quod baptizatis) An character confirmationis præsupponat ex necessitate characterem baptismalem? 3^a. q. 72. 6.

Ab episcopo confertur) An solus Episcopus hoc sacramentum possit conferre? 3^a. q. 72. 11. o.

In fronte) An hoc sacramentum sit conferendum homini in fronte? 3^a. q. 72. 9. o.

Per sacrum Chrisma) An Chrisma sit conueniens materia huius sacramenti? 3^a. q. 72. 2. o.

Adhibita certâ verborum forma) An hæc sit conueniens sacramenti confirmationis forma, Configno te signo crucis, & confirmo te Chriſmate salutis, in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti, Amen? 3^a. q. 72. 4. o.

Hæc fidem corroborat) De effectu confirmationis, 3^a. q. 72. 1. & 7. o.

EVCHA-

EVCHARISTIA, est Sacramentum, in quo postquam sacerdos, secundum Ecclesiæ ritum ordinatus, panem, & vinum verbis à Christo traditis consecrauit, verè, & secundum substantiam suam totus Christus sub vtrauis speciè continetur, pane in corpus eius, & vino in sanguinem, diuina virtute trāsmutatis. Per Eucharistiam hominis Christiani animus saluari veri corporis, & sanguinis Domini reficitur alimento, Deoque gratum offertur sacrificium.

Eucharistia est) De Eucharistia, 3^a. q. 73. & sequent. vsque ad quæst. 84^a. m.

Est sacramentum.) An Eucharistia sit sacramentum? 3^a. q. 73. 1. o.

Postquam (sacerdos) De ministro huius sacramenti, 3^a. q. 82. o.

An consecratio huius sacramenti sit propria sacerdoti? 3^a. q. 82. 1. o.

Panem, & vinum.) De materia huius sacramenti, 3^a. q. 74. o.

An materia huius sacramenti sit panis, & vinum? 3^a. q. 74. 1. o.

Verbis à Christo traditis consecrauit.) De forma huius sacramenti, 3^a. q. 68. o.

An hæc sit forma huius sacramenti, Hoc est corpus meum, & hic est calix sanguinis mei? 3^a. q. 68. 1. & 3.

An prædictis verbis, formatum sit aliqua vis creata effectiua consecrationis? 3^a. q. 68. 4. o.

Verè, & secundum substantiam suam totus Christus.) An corpus Christi sit in hoc sacramento, secundum rei veritatem, an vero solum secundum figuram? 3^a. q. 75. 1. o.

An totus Christus contineatur sub hoc sacramento? 3^a. q. 75. 1. o.

Sub vtrauis speciè continetur.) An totus Christus contineatur sub vtraque speciè huius sacramenti, 3^a. q. 76. 2. o.

Panem in corpus eius.) An in hoc sacramento non remaneat substantia panis, & vini post consecrationem? 3^a. q. 75. 2.

Per Eucharistiam hominis Christiani.) De effectibus huius sacramenti, 3^a. q. 79. o.

Deoque gratum offertur sacrificium.) An in celebratione huius sacramenti Christus immoletur? 3^a. q. 83. 1. o.

Admonitio, seu antidotum, contra grassantem nunc sacramentarium pestem.

CHRISTVS Saluator noster, visitam, & communi hominum iudicio approbatam sponso, (qui longum iter ingressi, in memoriam sui, pretiosum aliquid *μνημόσυνον* sponso suis relinquere solent, seipso totos, si possent, libentius relictori) consuetudinem retinens, atque obseruans, quom Ecclesiæ militanti sponso suæ, (quam summa, & vt Beatus Paulus ad Ephesios 2. loquitur, nimia charitate diligebat) familiarem sui corporis præsentiam, consuetumque aspectum subtrahatur esset, quod habebat omnium pretiosissimum ei relinquere, ac conare, ad perpetuam sui memoriam volens,

quam seipso nihil haberet pretiosius, seipsum reuera, secundum substantiam suam, totum, & integrum in anima, carne, sanguine, atque diuinitate ei relinquit. Vt testatur ipse, dum ait: Hoc est corpus meum. Mat. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Hic est sanguis meus. Mat. 26. Mar. 14. Hoc facite in meam commemorationem. Luc. 22. 1. Cor. 11.

Item Paulus, vbi dicit: Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non diuidicans corpus Domini. Et eodem loco: Reus eris corporis, & sanguinis Domini.

POENITENTIA, Sacramentum est, in quo per sacerdotis absolutionem peccata post baptismum commissa Christiano illa deſtanti, riteque confitenti remittuntur.

Cuius tres sunt partes } *Contritio,* } *que fit* } *Corde,*
 } *Confessio,* } *Ore,*
 } *Satisfactio,* } *Operè.*

Pœnitentia.) De pœnitentia, 3^a. q. 84. vsque ad finem. & Sup. q. 1^a. vsque ad 29^a. m.

Sacramentum est.) An pœnitentia sit sacramentum? 3^a. q. 84. 1. o.

Per sacerdotis absolutionem.) An hæc sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo? 3^a. q. 84. 3. o.

Peccata post baptismum commissa.) An pœnitentia sit secunda tabula post naufragium? 3^a. q. 84. 6.

Quæ deſectatus.) De contritione, Sup. q. 1^a. & sequent vsque ad quæst. 61^a.

Riteque confessus fuerit.) De confessione, Sup. q. 6. vsque ad q. 12^a. m.

De qualitate confessionis, Sup. q. 9. o.

Remittuntur.) De effectu pœnitentiæ, 3^a. q. 86. o.

Cuius tres sunt partes.) De partibus pœnitentiæ, 3^a. q. 90. 2. & 3. p. o. i. s. s. m.

Contritio fit corde, &c.) 3^a. q. 90. 2. argumento primo.

EXTREMA VNCTIO, est Sacramentum, quo per oleum sacrum, & certas preces recreantur ægrotantes; animi malis, si quæ in iis reliqua sunt, sublatis, & interdum etiam corporis sanitate restituta.

Extrema vnctio.) De sacramento extremæ vnctiois, Sup. q. 29. & sequent. vsque ad q. 34.

Est sacramentum.) An extrema vnctio sit sacramentum? Sup. q. 29. 1. o.

Per oleum sacrum.) An oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti? Sup. q. 29. 4. o.

An oporteat oleum esse consecratum? Sup. quæst. 29. 5. o.

Et certas preces.) De forma huius sacramenti, Sup. q. 29. 7. 8. 9.

Recreantur ægrotantes.) De effectibus huius sacramenti, Sup. q. 30. o.

ORDO, est Sacramentum, quo ad Deum cultum, ministri Ecclesiæ consecrantur. Per hoc enim Sacramentum, velut ostium, necessarium est intrare legitimos dispensatores myſteriorum, & eloquiorum Dei, nimirum, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, & quotquot in sacris muneribus ritè, & secundum ordinationem diuinam versari volunt.

Ordo) De sacramēto Ordinis, supp. q. 34. v. q. ad 41^{am}.
Est sacramentum) An ordo sit sacramentum? Supp.
q. 34. 3. o.

Quo ad Dei cultum) Cur in Ecclesia est Ordo, & Ordo
quid? Supp. q. 34. 1. & 2.

MATRIMONIUM, est Sacramentum,
indiuina vitæ consuetudine marem, & foe-
minam legitimè inter se deuinciens, iisdemq;
gratiæ donum elargiens, quo frenato concu-
piscentię impetu, genus humanum laudabili-
ter, & sanctè conseruatur, atque propagatur.

Matrimonium) De Matrimonio, supp. q. 41. vique ad
q. 65. 3. m.

De causa appellationis matrimonij, supp. q. 42. 2. o.
Est sacramentum) An matrimonium sit sacramentū?
supp. q. 42. 1. o.

Indiuina vitæ) Matrimonium quid? supp. q. 44. o. &
ar. 3°. potissimum.

Iisdemq; gratiæ donum) An matrimonium conferat
gratiām? supp. q. 42. 3. o.

Genus humanum laudabiliter) De bonis matrimonij,
supp. q. 49. o.

In quibus omnibus Sacramentis debet mi-
nister intentionem habere id agendi, quod
CHRISTVS instituit, & Ecclesia facit.

Hactenus de Sacramentis vti ratio, & breui-
tas Catechismi postulare videbatur. Si quis
plura de hoc argumēto breuiter comprehen-
sa videre velit, consulat nostra *De Sacramen-
tis Ecclesia Axiomata*, quæ iam prodierunt
in lucem.

Epilogus

Ad Christiana pietatis studiosos adolescentes.

DOCTRINAE Christianæ, pij adolescentes, quinque summis capitibus,
quæ initio huius libelli nobis tractanda proposueram us (videlicet, *De Fi-
de, Spe, Charitate, Iustitia Christiana*, atque *Sacramentis*) vt potuimus,
clarissimè, breuissimè, & ad vestram ætatem memoriamque accomodatissi-
mè iam declaratis, superest nunc, vt quum à nobis vestri animi, & corporis
æternę salutis adipiscendæ maximum suppeditatum sit adiuumentum, nequa
quam vobis ipfi desitis, sed postpositis omnibus aliis studiis, & occupationibus, toto pectore,
omniq; vigilantia in eam incumbatis curam, vt quæ hoc libello continentur, primum in-
telligatis, intellecta que fidei mandetis memoriæ; deinde, vt eadem, mente iam, atque
memoria comprehensa, per diuinum auxilium (quod sincerè, & feruenter petentibus non
negabitur) vita atque moribus exprimat. Ita fiet vt, & ego meis laboribus propositum fi-
nem assequar, & vos æternæ vitę felicitatem, qua nihil delactabilius, nihil præstabilius, vel dici,
vel cogitari potest, consequamini. Valet.

Finis.

